

előretölt

helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

felvétel

2021. szeptember II. évfolyam 9. szám

3 A születéskori „lánykori” neve: Varga László – Interjú Tóth Lászlóval

6 Saláth Richárd – Pásztoróra

12 Hogy György – Olvasom, hogy...

15 Száz Emese – Éjjeli baglyok

„Nem mindig az ember választ műfajt magának, gyakran a műfajok választják őt. Illetve az adott közölnivaló, vagy annak megsejtése hozza magával a műfajt, esetleg olyat, amire eredetileg nem is gondolt volna.”
(Tóth László)

Együtt

vezérvess

Tóth László

A patkányok

A pestis (újra)olvasása közben – Karanténiából

A patkányok – kérem tisztelettel
Először egy százával azután
Szétfutóban mi rend volt
Vagy csak most értünk
lényegünkhöz igazán

Gyűl rajtunk a tályog
Testünk bűzben kérem tisztelettel
Elesnek büszke városaink
Úgy fogy mindegyik ahogy nő

„Előjönnek, előjönnek”
Rieux doktor szemlét tart
A patkányok kérem tisztelettel
Megannyi tályog vagyunk
a teremtés testén

A rajtunk túli ha lesújt
Áltathatjuk bár magunk hogy
messze még
Az öröm végtére mindig veszélyben
Boldog városokban pusztul kérem
tisztelettel

2021. április

fordulópont

ELMÉLKEDÉS AZ ÜNNEPI KÖNYVHÉTRŐL

A napsütéses június eleje a budapesti Ünnepi Könyvhét időszakában, amikor a Vörösmarty téren egymás mellett sorakoznak a kiadók standjai. Van ott talán százánál is több, és ameddig a szem ellát: könyvek, könyvek és könyvek. A sétáló, bámszokó ember időnként megáll, belelappoz egy-egy, még nyomdaillatot árasztó kiadványba, és találkozik az írókkal is. Aki már járt ott, tudja: feledhetetlen élményt nyújt a könyv ünnepe.

A múlt évben azonban mégsem így volt, hiszen mindez a járvány miatt elmaradt. Szinte hihetetlen, hogy amit egykor a háború sem tudott megakadályozni, azt most megtette a

pandémia... De az idei is más lett, hisz ezúttal két helyszínen – az átalakított Vörösmarty téren és a Duna-korzó területén – találkozhattak az olvasók kedvelt íróikkal, jobbnál jobb könyvekkel. Csak hát, nem a megszokott júniusban, hanem a picit hűvösebb szeptemberben...

A Könyvhét ötletét annak idején Supka Géza újságíró vetette fel azzal az elgondolással, hogy az irodalomnak, az íróknak meg az olvasóknak is legyen saját ünnepük. Az első Ünnepi Könyvhétre kilencvenkét évvel ezelőtt, 1929-ben került sor Budapesten. Számunkra akkor nem is a pesti, hanem a tájain-

kon megszervezett első könyv-ünnep volt az érdekesebb. Mert volt ám Szlovákiai Magyar Könyvhét is, amiről ma már alig lehet hallani. Megrendezésére 1929. december 8–15. között került sor a kassai Kazinczy Társaság irányításával, tizennégy helyszínen: többek között Pozsonyban, Kassán, Komáromban, Ungváron és Léván. Vagyis a kisebb-nagyobb városokban. A községek közül csak Alsószeli kapcsolódott be az ünnepségbe.

Az itteni Könyvhét célja a csehszlovákiai magyar irodalom támogatása, a belföldi könyvkiadás megerősítése, az önálló szlovákiai magyar szel-

lemi élet fejlődésének elősegítése volt, illetve az is, hogy az itteni írókat és műveiket a szlovákiai magyar olvasó megismerje. Hisz tudjuk, a Monarchia felbomlása után nagyon nehezen indult be az irodalmi életünk. Elszakítva Budapesttől, az irányt adó szellemi központtól, magára maradtak a szerzőink. Eleinte kiadóink sem volt, s ha mégis megjelent egy-egy könyvük, akkor meg az olvasó hiányzott. A gyermekcipőben járó szlovákiai (akkori szóhasználatban szlovenszói) magyar irodalom egyszerűen nem tudott megfelelő olvasótáborot szerezni magának. Nem is a jó könyv hiányzott – mert az

íróink valóban értékeset alkottak –, hanem a közönség volt válogatósabb. A szlovákiai magyar írókat alig ismerték, ebből kifolyólag a könyveiket sem vásárolták és nem is olvasták. Inkább az elismert magyarországi szerzők műveit keresték.

Így aztán a Könyvhét egyes helyszínein, főleg a központi rendezvényeken – Pozsonyban és Kassán – megjelentek a szlovenszói magyar irodalom ismert képviselői is. Pozsonyban az olvasók találkozhattak Barta Lajossal, Darkó Istvánnal, Egri Viktorral, Győry Dezsővel, Jarnó Józseffel vagy Szvatkó Pállal. Kassán pedig Sziklay Ferencsel, Simon Menyhérttel,

fordulópont

Kelembéri Sándorral vagy Sebesi Ernővel.

A rengeteg időt, energiát és anyagi befektetést igénylő munka végül mégsem váltotta be a szervezők reményeit, mert anyagilag nem sok bevételt hozott. Az viszont tény, hogy a Könyvhét felkeltette a magyar közönség figyelmét és érdeklődését az itteni irodalom, a könyvek, illetve azok szerzői iránt. Folytatása mégsem lett, amiben bizonyára közrejátszott a közeledő gazdasági válság is. Így elmondható, hogy ez volt a két háború közötti első és egyben az utolsó Felvidéki Magyar Könyvhét.

Ami az én első könyvhetemet illeti, az a múlt század nyolcvanas éveinek kötődik. Pontosabban 1989-hez, a 60. Budapesti Ünnepi Könyvhéthez. Az előző években csak az ottani antikváriumokat kerestem fel. Ennek egyszerű oka volt: a Könyvhét idejére sosem kaptam szabadságot. Az 1989 júniusában tartott könyvünnep mérföldkő volt számomra. Először láthattam saját szememmel azt a nyüzsgést, azt az emberáradatot, amely akkor a Vörösmarty téren hömpölygött. Meg aztán ebben az időben már érezhető volt, hogy változások lesznek Magyarországon. A Kádár-rendszer összeomlásán, az '56-os események új megítélésén, és az emberek is mintha felszabadultabban, vidámabban viselkedtek volna. Ami a sajtót illeti, új folyóiratok és egyre merészebb hangú írások jelentek meg. Ugyanez észrevehető volt a könyvkiadókánál is: már

nyíltan foglalkoztak a tabutémákkal. Persze, itt most nem az erotikára, a meztelenségre gondolok – habár az aktképek, naptárak sokasága akkor már ellepte a standokat –, hanem az olyan sajtó- és könyvtémákra, amelyek számomra újdonságot jelentettek.

Akkor találkoztam először Páskándi Gézával (1933–1995), akivel két évvel azelőtt már váltottam levelet. Érdekes: ő nem a kiadója sátránál, hanem egyedül ült egy kis asztalnál. A könyvhétre jelent meg *A sír-
rablók* című regénye. A vaskos kötet arról szól, mi történik a romániai magyar falvakkal, ha lerombolják a templomokat, falvakat, és felszántják a temetőket. Páskándi regénye a kérdésre válaszolva drámai képet fest az akkori Románia politikai arculatáról. Elképzelt történet, vízió, nagyon kemény valóságáppal. Azokban az időkben tele voltak az újságok – Magyarországon meg nálunk is – Ceaușescu elnök faluromboló terveivel. Ez volt az első könyvhetem legelső kiadványa, amit megvettem és dedikáltam is a szerzővel.

A másik pedig a szintén erdélyi születésű, akkor már Svájcban élő Szócs Géza (1953–2020) *A sírlybőr cipő* című verseskötete lett. Annyit tudtam a szerzőről, hogy őt sem szerette a hatalom. 1987-ben a nemzetiségi érdekvédelmi tevékenysége miatt el kellett hagynia az országot. Könyvében a többirányú kísérletezései a költői és állampolgári szabadság lehetőségeit próbálgatta, fölülemelkedve az

Összhang

egykori sérelmeken. Az első könyvhetemet tehát sok szép élményt, rengeteg találkozást és beszélgetést nyújtó rendezvényként könyveltem el. Utána minden évben eljártam Budapestre, de ezeket a találkozásokat nem részletezem, hosszú lenne.

Természetesen emlékezetesek számomra a felvidéki írókkal való találkozások is. Több alkalommal beszélhettem Dobos Lászlóval (1930–2014), aki negyvennégy évvel ezelőtt (1977) elsőként buzdított arra, hogy gyűjtsem össze a felvidéki magyar kiadványainkat. Lényegében ő indította el a könyvtáralapítás útján. Hasonló élményeim voltak Ozsvald Árpád (1932–2003) költővel,

a Hét szerkesztőjével is, aki elsőként tudósított az egyre gyorsuló könyvtáramról (1988). Neki köszönhetem a kilencezres példányszámú gyűjtemény elnevezését is – *Bibliotheca Pro Patria* –, amelyet II. Rákóczi Ferenc fejedelmünk jelszavából vettünk kölcsön.

Mindig nagy öröm volt találkozni Mács Józseffel (1931–2017), aki könyveiben feldolgozta a gömöri magyarság kálváriáját, illetve a hontalanság keserves éveit. Többször is beszéltem vele a Könyvhéten, de mégis a 2005. évi volt a legemlékezetesebb. Akkor jelent meg a *Trianon harangjai* című kötete, és az első érdeklődők éppen június 4-én dedikálhatták a könyvet. Megható

volt látni az emberek szeméből sugárzó ragaszkodást és szeretetet, amivel a szerzőt körülvették. Ők is ismerték az előző munkáit, és tudták, hogy ezáltal sem fognak csalódni. És hát mindez elmondható Grendel Lajos (1948–2014) és Tözsér Árpád (1935) Kossuth-díjas íróinkról is, akik nem csupán a könyveiket ajánlották nekem, hanem megtiszteltek a barátságukkal is.

Befejezésül talán még annyit, hogy minden egyes Ünnepi Könyvhét sokat jelentett számomra. Az utóbbi években pedig még inkább, hisz most már szerzőként is részt vehettem a könyv ünnepén, és magam is dedikálhattam munkáimat az érdeklődőknek.

vers

Juhász Zsuzsanna

Isten

A nemléteedtől félek,
a madarak könnyeseppnyi szívetől
e hideg, hótalan, pöffeteg éjszakában.
A kigyónyelv-villanásnyi időtől,
amit úgy adsz,
mint vak az arcát a nevetésnek.

Mondatbúcsú

Szemöldök-szemét az egyetlen
ég alatt. Szíták a lángokon.
Éji drótok és üstökösök ideje,
az ijedt párnahuzatoké.

Lék-vétel

A filmszavak sóhaja,
mint orrbadörgölt nyár.
A dögevők tarkója
kemény és száraz.
Óvadék minden szakavatott metszés.

Horizont

Méztettek az embernedv-gyalázás
szünetében,
itatós fák, bolyhos lámpaernyők,
combra zuhant hajszálak,
csorba poharak tejnedv-gyönyöre.

út

A SZÜLETÉSKORI „LÁNYKORI” NEVE: VARGA LÁSZLÓ

Nagy Erika

Interjú Tóth László akadémikussal, József Attila-díjas költővel, íróval

– Sokoldalú író vagy, ezt tudjuk rólad. A *Szövegember* (2014) című köteted olvasásakor felmerül a kérdés az olvasóban, kicsoda is valójában Tóth László? Minek tartod magad? Írónak, költőnek, esetleg művelődéstörténésznek, irodalomtörténésznek, színház-történésznek, vagy szerkesztőnek, műfordítóknak? Mert ez mind te vagy.

– Nagyon egyszerű a válasz: Tóth Lászlónak. Soha nem különült el bennem, hogy most költő, szerkesztő, fagylaltárus vagy hajókormányos legyek-e. Mindig is Tóth László szerettem volna lenni. Lehet, hogy e mögött az is van, hogy engem tizenöt éves korom tájékán a nevelőapám örökbe fogadott. Az ő nevét viselem, ugyanis az én születéskori „lánykori” nevem Varga László. Az alapiskolai tablónon még ezzel a névvel búcsúzom az iskolámtól, a gimnáziumba viszont már mint Tóth László iratkoztam be. Mindig is szerettem volna megtalálni azt a személyiséget, aki Tóth Lászlóként lehetek. Bár Varga Lászlóként ugyanúgy meg lett volna a magam küzdelme a személyiséggemmel, hogy megtaláljam azt, aki egyedül lenni tudok a világban. Ami pedig a műfajokat illeti, kezdettől fogva csináltam mindent, próbálkoztam mindennel, meg akartam tanulni mindent. Ez vonatkozik a különböző műfajokra is, hogy kipróbáljam, miként tudom magamhoz illeszteni azokat. Most már, vén koromra, tudom, hogy a kevesebb, lehet, több lett volna, mert amellet, hogy mérhetetlenül gazdagított a sok keresés, sok olyan, ám talán mégis nélkülözhető tudást is adott, ami esetleg más, fontosabb tudásoktól, írásoktól, művektől vette el az időmet.

– Számptalan műfajban szorgoskodtál egész életedben. A versen kívül írtál drámát, bábjátékot, monográfiákat, tanulmányokat, esszéket, és akkor még nem beszéltünk a publicisztikáról. Gyerekeknek is írtál könyveket, vannak népmese-feldolgozásaid is. A válogatott kötetted együtt pedig négy interjúkötetted is megjelent.

– Nem mindig az ember választ műfajt magának, gyakran a műfajok választják őt. Illetve az adott közölnivaló, vagy annak megsejtése hozza magával a műfajt, esetleg olyat, amire

eredetileg nem is gondolt volna. Az interjúkról valamikor úgy hittem, a világ legkönnyebb műfaja, melyhez nem szükséges más, mint feltennem pár kérdést, amire mások majd okosakat válaszolnak, amitől én magam is okosnak tűnök. Az első vagy a második megjelent írásom már interjú volt, 16-17 évesen. Amikor az akkori nagy budapesti – mai szóval – megasztárok (Dobos Attila, Mary Zsuzsa, Szécsi Pál és a Tolcsvay-fivérek) a falunkban, Izsán „hakkiztak”, sikeresen le is támadtam Szécsi Pált meg Tolcsvay Lászlót, a velük készített interjúim meg is jelentek az Új Ifjúságban. Később kitaláltam, hogy halott klasszikusokkal készítek „interjúkat”. Persze nem asztaltáncoltató módon, hanem miután feltettem a nekik szánt kérdéseimet, a műveikből megkerestem rájuk a „válaszukat”. Így esett, hogy ezekből is megjelent vagy kettő-három az Új Ifjúságban, ilyen címmel, hogy *Imaginárius interjú Babits Mihállyal vagy éppen Füst Milánnal...*

– Miután az Irodalmi Szemléhez kerültél, *Vita és vallo-más* címmel csehszlovákiai magyar írókkal kezdted interjúkat készíteni.

– Nem olyan régen megtaláltam egy levelemet, mely szerint már 1971-ben foglalkoztatott ez az ötlet. Elsőként Ozsvald Árpádnak írtam, hogy szeretnék vele egy hosszabb interjút készíteni. Ám csak 1975-re, az Irodalmi Szemléhez kerüléssel értek meg a lehetőségeim arra, hogy a lap szerkesztőjeként ezt a sorozatot meg tudjam csinálni. Ehhez az is ösztönzést adott, hogy akkoriban jelentek meg az első nagyobb életútinterjúk Magyarországon, és kezdett divatba jönni a műfaj. Az *Élet és Irodalom*ban is volt *Látogatóban* címmel ilyen sorozat. Bertha Bulcsunak kétévesen három hasonló interjúkötetete is megjelent, de Simon István vagy Mezei András is kötetbe rendezte az interjúit, melyek mellett én csehszlovákiai magyar írókkal is szerettem volna ilyeneket olvasni. Mivel azonban akkor még más volt a világ, és a magyarországi írók még nem nagyon – pontosabban: nagyon nem – vettek tudomást a külföldi magyar irodalomról és írókról, így a szlovákiai magyarok sem jutottak eszükbe még az időben. Tehettem-e volna mást, mint-

– hogy megcsináljam velük a magam beszélgetéssorozatát? Ebből született a *Vita és vallo-más* című beszélgetőkönyvem. A névsort igyekeztem úgy összeállítani, hogy abban a hetvenes évek második felében publikáló szlovákiai magyar irodalom korosztálybeli, nemzetékbéli és esztétikai ízlésbeli, tájékozódásbeli összetétele is tükröződjön. Úgy látszik, beletaláltam a dolgok középebe, mert viszonylag sikeres könyv lett belőle, elég nagy visszhangot váltott ki. Majd benne ragadtam a műfajban...

– Az elmúlt évtizedek során számos elismeréssel, irodalmi díjjal jutalmazták munkásságodat, s nemrég levelező tagjává választott a Magyar Művészeti Akadémia is. Mit jelent ez számodra?

– Az ember öregszik, ami azzal jár, hogy rosszabb a lába, nem hall a fél fülére, alig lát, kihagy a szívverése, nem tud éjszaka aludni, és, más esetben, díjat kap. Persze, nem az elismerésen múlik, bár hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem esik jól. Egy fontos: akár kapunk valamilyen díjat, akár nem, igyekezzünk azt egészséggel elviselni, megélni. Egyébként sem ez az élet fő problémája, hanem az, ha egy mondatom az istennek sem akar sikerülni. Mert ha sikerülnek is a mondataim, nem biztos, hogy díj lesz belőlük, de ha nem sikerülnek, abba akár bele is tudok rokkanni. Rátérve kérdésed második felére: abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy ahhoz, hogy az MMA tagja legyek, semmit nem kellett tennem azon kívül, amit eddig letettem az asztalra. Így történt, hogy három éve az a megtiszteltetés ért, hogy valaki megkérdezte: szívesen jelölne a tagságra, nem ellenezném-e. Senki nem állt elő azzal, hogy ehhez melyik vitorlát kell fűjnom és melyiket nem. Amióta a pályán vagyok, ötven éve, ugyanúgy szemlélem a dolgokat, ugyanaz az irodalmi értékrendem, mint annak a síhedernek, aki őt és fél évtizede még a halott Babits Mihályt és Füst Milánt is „meginterjúvolta” – miért elleneztem volna?

– Szoros baráti és munkakapcsolat fűz többek között Filep Tamás Gusztávhoz, az egyik gyakori társszerződhöz. Ha jól tudom, so-

Somogyi Tibor felvétele

kat tanultatok egymástól.

– Filep Tamást akkor ismertem meg, amikor még nem volt Gusztáv. Barátságba is előbb a szüleivel kerültem, közös erdélyi barátunk, Kocsis István révén, még az 1980-as évek elején. Az egyik legnagyobb sikeremnek tartom vele kapcsolatban, hogy az 1990-es évek elején, a budapesti Széphalom Könyvműhely ügyvezetője lévén, sikerült kipréselnem Tamásból, aki akkor már majdnem tíz éve publikált, az első kötetét. Ez azért is volt fontos, mert beteg édesanyja még a kezébe vehette a betördelt, korrektúrázott anyagot, aki így azzal a tudattal halt meg, hogy a ficskájából mégis lehet valaki. Persze, az is az igazsághoz tartozik, hogy ahogy Tamás egyre csak okosodott, én, párhuzamosan, elkezdtem „butulni”. Vagyis ő nagy erővel jött befelé, én meg akkorra kezdtem elindulni kifelé. S bár lehet, egy-két dolgot talán neki is sikerült ellesnie tőlem, az idő múlásával ő is egyre több olyan dolgot kezdett tudni, amelyeket én már képtelen voltam – vagy már nem akartam – megtanulni. Így hát kezdtük, ha sok vitánkba került is, jól kiegészíteni egymást. Hisz előbb-utóbb be kellett látnom, hogy mégsem tudhatok mindent, ezért a barátaimat és a munkatársaimat is aszerint kerestem, hogy miben egészíthetnek ki engem. Tamásban azt kedveltem és kedvelem, hogy amilyen igényességre, illetve széles látókörre, nyitottságra törekedtem mindig szerkesztőként és szerzőként magam is, ő ugyanilyen igényes, szigorú, és széles látókörű minden munkakapcsolatában, így velem szemben is, akitől már régóta én tanulhatok.

S aki szintén bele tud halni egy rossz mondatba vagy meg tud örülni tőle...

– Szerinted mennyire van szüksége az olvasónak az igényes irodalomra?

– Íróként, amit tehetek, hogy a bennem összesűrűsödött, felgyülemlett tapasztalatokat valamiképpen tároljam, megőrizzem, feldolgozzam, könyvekbe rendezem, abból a megfontolásból, hogy megkönnyítsem azok életének teljesebbé válását, akik épp nálam találják meg azt a hiányzó mondatot, amire nekik szükségük van. Persze, eszem ágában sincs őket „megmenteni”. Nem akarok másnak írni, noha magam is sokszor éreztem úgy, hogy ezt vagy azt az író nekem írta, és senki másnak. Többször elmondtam már: az első verseskötet, amit az első keresetemből megvettem, éppen egy szlovákiai magyar szerző könyve volt. Akkor persze még nem tudtam, hogy a szóban forgó könyv egy dilettáns költő munkája. Mégis hatott rám, mégpedig azzal, hogy a legkevésbé sem elégtett ki, és ráébredtettem, hogy magam nem ezt a mintát fogom követni. Tehát egy negatív tapasztalat is elindíthatja a pozitív tartományok felé az embert. Ugyanúgy, mint amikor bemész egy múzeumba, ahol egy csomó számotra használhatatlan és értelmezhetetlen tárgyra talál az elmúlt időkből, ezer évekre visszamenőleg, és kitarul előtted egy olyan világ, ami bár nem te vagy... s még az is lehet, hogy nem is találod meg benne magadat... mégis, érzed, valahogy több leszel általa. Vagy csak más...

beszámoló

ÉLMÉNYEKEL ÉS BARÁTOKKAL GAZDAGODUNK

Finta Viktória

Mindig van egy hosszú hétvége augusztusban, amely a felvidéki írópalánták számára különösen kedves és mozgalmas. Az idén augusztus 19. és 22. között a Szlovákiai Magyar Írók Társasága ismét megrendezte a Fi-

godt volt, a program viszont pörgős és változatos. Visszatérő vendégeink, Kálloy Molnár Péter színművész és Szabó Zoltán Attila, a NyugatPlusz folyóirat főszerkesztője, zenés-irodalmi esttel nyitották meg a tábort.

günk, Borcsa Imola és Balázs K. Attila munkásságával, ezenkívül Z. Németh István, Póda Erzsébet, Petőcz András mesélt nekünk műveikről, meg úgy általában az írásról, irodalomról.

Péntek délután és szombat délelőtt műhelymunka zajlott, melynek keretén belül a fiatal szerzők felolvashatták szövegeiket, a mentorok (Bódi Péter, Petőcz András, Póda Erzsébet, Z. Németh István) pedig ellátták őket tanácsokkal, és a dicsérettel sem spóroltak. Természetesen mi, táborozók is megoszthattuk egymással véleményünket. A mentorok különböző kreatív feladatokkal is elláttak minket, szombat estére sok új írás született. Változatos volt a repertoár. A komolyabb hangvételű prózától kezdve a humoros, rímbe szedett versig mindenféle szöveget hallhattunk, és még az időszüke sem ment a minőség rovására.

Visszatérő táborozóként nagy örömmel láttam, hogy az idén rengeteg új taggal bővült a csapat, ami önmagában is nagyon jó hír, de külön érdekes, hogy főként új versírókat ismerhettünk meg. Ezáltal nagyjából kiegyenlítődték a prózások és lírások aránya, idáig ugyanis túlnyomórészt prózaírók látogatták a tábort. Remélem, a hamarosan megrendezendő őszi Text-túrára viszontláthatom mindannyiukat, és addigra új tagok is érkeznek. Hisz ezekben a táborokban nemcsak irodalmi élményekkel gazdagodunk, hanem új barátokkal is.

atal Írók Táborát. A rendezvény célja, hogy felkarolja a környékbeli tehetségeket, és lehetőséget nyújtson íráskészségük fejlesztésére, illetve műveik megjelenítésére is.

Az őszi és tavaszi Text-túra után már harmadik alkalommal látott vendégül minket a nagyszegpusztai Villa Filia. Szívesen járunk ide vissza: a város zajától távol eső, idillikus környezetben jólesik az alkotás, az ismerkedés, a beszélgetés és a szórakozás is. A környék nyu-

Ugyanígy régi ismerősként fogadtuk Horváth Júlia Borbála kulturális antropológust és író, aki a szociográfia műfajával ismertetett meg minket, külön kitérve három hónapos pozsonyi ott-tartózkodására és kutatására. Hangsúlyozta, nem elég csak a magunk apró cseprő dolgairól írni, legalább egy művet kell szánni a közösségnek is, amelyben élünk. További előadásokban (a teljesség igénye nélkül) megismerkedhettünk két erdélyi író vendé-

KIOSZTOTTÁK A PEGAZUS ALKOTÓPÁLYÁZAT DÍJAIT

Gažik Viktória

A Szlovákiai Magyar Írók Társasága 2021-ben is meghirdette a Pegazus Alkotópályázat névre keresztelt versenyét. Az ünnepélyes eredményhirdetésre és értékelésre augusztus 21-én került sor a nagyszegpusztai Villa Filia épületében.

A pályázatra önálló kötettel még nem rendelkező, állandó szlovákiai lakhelyű alkotók jelentkezését várták. A háromtagú szakmai zsűrit az idén Petőcz András Babérkoszorú díjas és József Attila-díjas költő, író, Hoga György Talamon-díjas író és Katona Nikolas Arany Opus Díjas költő alkották.

A pályázat menete eltért a megszokottól, a jelentkezők ugyanis először négy mentor közül választhattak attól függően, kivel dolgoznának együtt a legszívesebben. A mentorálás

így már az első pillanattól a pályázat részévé vált. A mentorok szerepét idén Z. Németh István Forbáth-díjas költő, író, Póda Erzsébet újságíró, író, Balaskó Réka és Kovács Kitti (Alma magazin) szerkesztő szakos egyetemi hallgatók vállalták magukra. A mentorok feladata biztosítani, hogy értékes és színvonalas munkák érkezenek a bírálóbizottság elé, így segítséget nyújtva a pályázóknak a fejlődéshez is.

Ebben az évben szépszámu alkotás érkezett a Pegazus Alkotópályázatra, összesen 31 pályaművet értékelt a bírálóbizottság. A díjátadó keretén belül sor került a pályaművek rövid értékelésére, melynek során a zsűri tagjai a beérkezett munkák pozitívumaira és negatívumaira egyaránt felhívták

a figyelmet. Mindkét kategóriában három alkotásnak ítélték oda helyezést a képzeletbeli dobogón, illetve egy-egy különdíj is kiosztásra került. A díjazott pályázók könyv- és pénzjutalomban részesültek.

A líra kategóriában a zsűri a következő pályázóknak osztott díjat:

1. hely: Nagy Erzsébet (Csallóközarányos)
 2. hely: Kőrösi Lilla (Nagymegyer)
 3. hely: Kovács Balázs (Komárom)
- Küldöndíj: Nagy Csaba (Boly)

A próza kategória versenyzői közül az alábbiak részesültek díjban:

1. hely: Finta Viktória (Gúta)
2. hely: Kiripolszky Michaela (Dunaszerdahely)

3. hely: Gyökeres Kinga (Szarva)
- Küldöndíj: Benkó Tímea (Tardoskedd)

Össességében a zsűri megállapította, hogy színvonalas és eredményes évet tudhat maga mögött a Pegazus Alkotópá-

lyázat 2021-es évfolyama. A beérkezett pályamunkák mennyisége és minősége bizonyítja, mennyire fontos és szükséges feladat az irodalmi tehetséggondozás, a bemutatkozási lehetőség biztosítása a tehetségek számára.

92. Ünnepi Könyvhét

KÉT ÉV UTÁN ISMÉT A KÖNYVEKÉ A FŐSZEREP

Jancsó Péter

A Vörösmarty tér és a Duna-korzó adott otthont Budapesten, szeptember 2-5-e között a 92. Ünnepi Könyvhétnek. A nagynevű rendezvényen ma már nemcsak a kiadóknak és szerzőknek presztízis megjeleniük, hanem azoknak is, akikért az egészet megrendezik, vagyis az olvasóknak is.

A Déli Pályaudvarra délelőtt 10-kor futott be a vonat. Négy megállóval arrébb, a Deák téri metrálóuljáróból feljőve már megéreztem egyfajta fesztivál-

fél tizenegy körül – már komoly embersereg kezdett összejönni, a teret körülölelő standokhoz nehéz volt odajutni. Szinte tapintani lehetett a levegőben a jókedvet és a könyvek iránti rajongást. A könyvesbódék körül ugyanis pillanatok alatt hatalmas tömeg alakult ki, különösen a bestseller-listákat megtöltő kötetek kiadóinál. Egy-egy jobban futó szerző könyvét megvenni, de még megnézni is hosszú perceket vett igénybe, hiszen annyian próbáltak

múlva már a kortárs irodalom valamelyik új remekéért fognak izgatottan sorokba rendeződni.

A kisebb, specifikusabb kínálattal felálló kiadók előtt fellelegzett az ember, nyugodtan nézelődhetett, beleolvashatott a könyvekbe, és akár az eladókkal is szóba elegyedhetett. Megtudhattuk, hogy nekik sincs okuk panasza, bőven van érdeklődés például a vadászat és a halászat témakörében íródott könyvek iránt is.

Akár külön könyvfesztiválként is tekinthetünk a Duna-korzón felálló, elsősorban a gyermek- és ifjúsági könyveket népszerűsítő részlegre. A méreteiben is kisebb, kevesebb embert bevonzó, ezáltal sokkal inkább családbarát utcában a gyerekeké volt a főszerep. Örömmel állapíthattam meg, hogy a gyerekek zöme konkrét szerzőt és művet keresett, ami azt bizonyítja, hogy bizony ismerik és várják a legújabb megjelenéseket. Az utca színpadán a közönség igényeihez híven szombaton gyerekeknek szóló előadások és zenés műsorok szólaltak meg.

Mikor aztán délután kettő körül – egy kiadós ebéd után a Paulay Ede utcában – visszatértem a Vörösmarty térre, még a korábbinál is nagyobb tömeg fogadott. Az emberek csurig megtöltötték a teret. Ebben nyilván nagy szerepe volt az aktuális dedikálásoknak is: Fábíán Janka, Lackfi János, Grecsó Krisztián, Kukorelly Endre, Márton László, Petőcz

hangulatot, ami a közeli Vörösmarty tér felől szivárgott a város többi része felé. Néhányan – széles mosollyal arcukon és tömött vászontáskákkal a vállukon – izgatottan cseverészve jöttek velünk szembe. Nyilván a frissen vásárolt könyvekről folytattak eszmecsere.

A Vörösmarty téren ekkor –

hasonlóan cselekedni. A nagy kiadók tehát már önmagukban is megtöltötték a teret. Számomra megdöbbenő volt az egyik, elsősorban fiatal nőket megcélzó kiadó előtti embersereg. A tizenéves lányok szinte közelharcot vívtak kedvenc szerzőjük egy-egy új könyvéért. Reméljük, pár év

Balról Z. Németh István, jobbról Hodossy Gyula (Nagy Erika felvétele)

András – csupán néhány a neves írók közül, akik az olvasókkal beszélgetve fáradhatatlanul szignózták a könyveiket. Kissé elszomorított, hogy a leghosszabb sor mégis a celebek asztala előtt kígyózott. A felvidéki magyar írók és költők közül szombaton Varga Imrét és Bettes Istvánt lehetett elcsípni a Lilium Aurum standjánál. Egy

színpadon felcsendült a „Szia, szia!” című dal, így végül mi is elköszöntünk egymástól, jómagam pedig a 92. Ünnepi könyvhétől is.

A bezártság hónapjai után igazi felüdülés volt, hogy négy napra visszatért a fesztiválhangulat Budapestre. Az idő is kegyes volt az irodalom rajongóihoz, akik az idén is gazdag

Balról Jancsó Péter, Szabó Zoltán Attila és Kálloy Molnár Péter

rövid beszélgetést követően eleget tettem a Nyugat PLUSZ főszerkesztője, Szabó Zoltán Attila meghívásának, és csatlakoztam hozzá és Kálloy Molnár Péterhez egy kellemes beszélgetésre. Az irodalmi lapokról, a közös tervekről folytatott hat- szemközti beszélgetés után a

emlékekkel és könyvektől roskadozó táskákkal, mosollyal az arcukon tértek haza. Nagyszerű érzés volt látni, hogy az irodalom minden nehézség ellenére továbbra is velünk van, és az emberek igénylik, hogy új könyvet tarthassanak a kezükben.

Boldogság

Balról: Fellinger Károly, Berényi József

novella

PÁSZTORÓRA

Még nagyobb iramot diktált magának. Késésben volt. Már az irodaház közelében járt, amikor le kellett lassítania. Eszeveszettül szúrt az oldala, sokkal erősebben, mint máskor. Lihegett, tarkóján hideg veríték csordogált. Megglazította nyakkendőjét, és az egyik üzlet kirakatához húzódott, mintha a kínálatot szemlélné. Csak egy perc. Csak amíg enyhül a kín. Az órájára nézett. Behozta a korábbi lemaradását, de a másodpercek kíméletlenül peregettek. Nem időzhet itt sokáig.

A kirakatban először önmagát pillantotta meg. Sápadt arc, karikás szemek, erősen öszülő halánték. Igaz, nem a legdrágább öltönyt hordta, a cipője sem volt a legmenőbb, a karórájára sem költött ezeket, így is elegáns, sikeres üzletember benyomását keltette. De még messze volt a cél. A cél, amelynek egész életét alárendelte. Se feleség, se gyerek, se család. Csak a karrier. Mássza ő a fokokat lelkesen, csak hát túl hosszú a létra. Ha több ideje lenne... Ha egy nap 48 órából állna... Akkor talán már most saját sofőrje lenne, szemrevaló titkárnője, akit bármikor megkérhetne arra, hogy maradjon benn az irodában egy kis túlórára.

Élge! Figyelmeztetnie kellett magát, hogy fejezze be az ábrándozást, és induljon. Már majdnem elfordult a kirakattól, amikor észrevett egy kisebb táblácskát két kovácsoltvas serpenyő és egy kézi mixer között. „Időhiánnyal küzd? Több időt szánna munkára, pihenésre, szórakozásra? Keressen fel minket, és vásároljon időt! Nem lehetetlen! XI. kerület, Eszter út 32.” Ez meglepte. Az ajánlat hiába tűnt valószínűtlennek, túlságosan csábítóan hangzott. És a megadott cím alig volt két sarokkal odébb. Kockáztassa meg? Nevetséges! A legjobb esetben is egy újabb szélhámos pályázik a pénzére. De mit veszíthet? Ha ez egy csaló, úgyis rögtön rájön, viszont ha nem, nyerhet valami olyasmit, amiről mindig is álmódott.

Rövid töprengés után felhívta a főnökét, és sűrű bocsánatkérések közepette csőtörésre hivatkozott a lakásában. A felettese jókedvében volt, így adott neki fél órát arra, hogy szétverje a fürdőszobát, kicserélje a sérült vízvezeték és új falakat húzzon fel. Amikor illedelmesen tiltakozni próbált, megtudta, hogy a főnöke ennyi idő alatt nemcsak mindezt odanán meg könnyűszerrel, hanem a csempézést is, sőt arra is maradna ideje, hogy kifújja magát, lezuhanyozzon, átöltöz-

zön és kényelmesen beérjen a munkahelyére.

– Jobb, ha összeszeded magad, Gabe! Ha valamire vinni akarod a vállalatnál, sokkal elhivatottabbnak kell lenned! – mondta szigorúan a főnök, majd bontotta a vonalat.

Gabe rögtön megtalálta a megadott címet. Könnyű dolga volt, már csak azért is, mert az épület homlokzatán hatalmas tábla hirdette: „A lehetetlen megvalósul. Időnyerő Kft.”

Ez furcsa. Esküdni mert volna rá, hogy a felirat előző nap még nem volt ott. Tegnap, amikor kijött a szemben lévő gyorsétteremből, látnia kellett volna. Nem számít. Talán jobb is így. Ha család van a dologban, ő leplezheti le elsőként, ha pedig nem, talán egy kis kedvezményt is kicsikarhat az induló vállalkozásból.

Az épületben korábban állatkereskedés működött, még mindig érezni lehetett a vizelet és az állateledel keverékének jellegzetes szagát. A festést megspórolták, ám a bejáratához hatalmas, új pult került. Mögötte megnyerő külsejű, kopaszodó úr írt valamit egy vonalas füzetbe. Az ajtónyitásra felnézett munkájából.

– Á! Üdvözlöm! Jöjjön csak, jöjjön! – biztatta, látva cseppnyi bizonytalanságát. – Bob vagyok, az igazgató. Megtudhatnám a nevét?

– Gabe.

– Remek, remek. Nos, Gabe, elárulja, honnan szerzett tudomást rólunk? Talán látta a hirdetést valamelyik újságban? Vagy a szórólapokat a munkahelyi börszén? Esetleg kíváncsiságból tévedt be?

– Kézi mixert akartam venni.

– Ó, a jó öreg kirakatok – lelkesedett Bob. – Látja, sokszor ott is lehet keresnivalója, ahol nem is gondolná – mondta, és játékosan megfenyegette az ujjával. – Ha jól sejtem, időért jött hozzánk.

– Valójában igen, ellenben nem tudom, lehetséges-e ez egyáltalán?

– Bob arca felderült.

– Megértem a bizalmatlanságát, hiszen egy merőben új megközelítésről van szó, ami akár szokatlannak is nevezhető, de biztosíthatom felőle, hogy termékünk elsőrangú, és minden szükséges tanúsítványnak megfelel!

– Ez remek hír! Ez esetben rögtön vásárolnék is.

Gabe körülnézett. A pulton túl üres volt a tér, se polcok, se áru. A terem végéből nyílt néhány ajtó. Bob követte ügyfele tekintetét.

– Az időt keresi? – kérdezte

mosolyogva. – Talán nem lepi meg, ha azt mondom, az idő nem megfogható entitás, nincs fizikai kiterjesztése.

Gabe összevonta a szemöldökét.

– Tehát az üres levegőt akarja nekem eladni?

– Szó sincs róla! Ugyanakkor, ha az időt üres levegőnek tekinteti, akkor igen.

Gabe hátralépett.

– Ahogy sejtettem! – mordult fel.

Bob szélesre tárta a karját, mintha magához akarná ölelni dühös ügyfelét.

– Kérem, uram, nyugodjon meg! Ön intelligens embernek tűnik. Olyasvalakinek gondolom, aki képes megkülönböztetni egy hamis terméket a valóditól. Igazam van?

– Végül is...

Bob megfordult, és kiabálni kezdett.

– Judit, Judit! Jöjjön a helyemre, kérem, amíg ezt a kedves urat bekísérem az irodába! Erre parancsoljon!

A hátsó ajtók egyikén mentek be, melyen aprócska tábla virított a következő felirattal: Bob Haley, tulajdonos-igazgató. Az iroda tágas volt és rendezett, Gabe nagyjából azt látta, amit egy átlagos igazgatói irodától elvárhat az ember. Iratszékrenyke a falak mentén, néhány könyvespolc, egy minibár, és a szoba közepén széles íróasztal. Az ablakok sötétítői be voltak húzva, a fény a mennyezeti lámpákból érkezett, de a világitás nem volt tolaikodó.

– Kérem, foglaljon helyet! – mondta Bob, és az íróasztal előtt tornyosuló, kényelmes fotelre mutatott. – Megkínálhatom valamivel?

– Köszönöm, nem. Viszont azonnal mutassa be a terméket, máskülönbén távozom.

– Természetesen! – vágta rá az igazgató. – Előbb azonban fel kell tennem egy nagyon fontos kérdést. Milyen jellegű időt szeretne? Tudunk ajánlani klasszikus munkaidőt, szabadidőt, pihenőidőt, de kínálunk speciális csomagokat is, úgymint relaxációs idő, regenerációs idő vagy pásztoróra.

Gabe meghökkent.

– Ez valami vicc, ugye?

– Egyáltalán nem. Önnek, ha megbocsájthatja közvetlenségemet, a passzív pihenőidő csomagunkat ajánlom, amely félórányi regenerációs időt is tartalmaz.

Gabe alig bírta türtőztetni magát.

– Mi a fenéből gondolja, hogy pihenésre van szükségem?!

Bob elmosolyodott.

– Bár úgy tűnhet, hogy fiatal

és tapasztalatlan cég vagyunk, higgye el, hogy fejlesztőcsapatunk – melybe én magam is beletartozom – elhivatott, magasan képzett szakemberekből áll. Így szinte biztos állíthatom, hogy a diagnózisom helyes.

– Nem érdekel a diagnózisa! – csattant fel Gabe. – Munkaidőre van szükségem, és még több munkaidőre! Adja ide, kifizetem, és már itt sem vagyok!

Az igazgató visszakozott.

– Rendben van – mondta immár a vidámság leghalványabb jele nélkül, és kihúzta íróasztalának legfelső fiókját. Nagy, vastag, barna borítékot vett elő.

Gabe izgatottan hajolt előre.

– Mielőtt átadnám, áruljon el valamit. Ön szerint, ha végre kipihenné magát, mennyivel tudna hatékonyabban dolgozni?

– Fogalmam nincs. Talán másfélszer vagy kétszer?

– Látja? – bólogott Bob. – Némileg azért tisztában van a saját állapotával.

– Na és? Mit számít ez? Hiába dolgozom kétszer hatékonyabban, ha a nap felét heverészéssel töltöm!

– Nem feltétlenül. Egyes kutatások szerint a kialvatlanság következtében akár nyolcvanaszáz százalékkal is csökkenhet az ember teljesítőképessége! Ilyenkor a delikvens rosszabb állapotban van, mint ha alkohol hatása alatt lenne! Felfogja ezt?

– Fel, de erős túlzásnak tartom – morogta Gabe.

– Továbbá – folytatta az igazgató, mintha előadást tartana –, a kialvatlan, ingerült ember nem tudja megfelelően észlelni és tolerálni munkatársai megnyilvánulásait, romlik a kommunikációs képessége, könnyebben hibázik, valamint a memóriája is gyengül. Ezáltal nemcsak önmagában, hanem maga körül is folyamatos stresszes állapotot teremt.

– Szóval azt mondja, hogy félórányi relaxációval mindezt

elkerülöm, és sokszoros lesz a teherbírásom?

– Miért ne? Persze ez egy folyamat, amin végig kell mennünk, amit meg kell tanulnunk.

Gabe dűhe elpárolgott. Ernyedten ült a fotelban.

– Maguk nem is valódi időt árulnak, ugye? – kérdezte.

Bob megvonta a vállát.

– Mi az a valódi idő? Meg tudja mondani? Mikor egy perc alatt leperog a szemünk előtt az egész életünk, az valódi idő? Vagy amikor egy perc is csigalassúsággal telik várakozás közben, az a valódi idő?

Gabe csüggedten nézett az igazgató vállá fölé.

– Nem. A valódi idő az, amit az órája mutat ott a falon.

Bob megfordult, és úgy nézett a mutatókra, mintha most látná őket először. Pár másodpercig együtt hallgatták az apró klattanásokat, majd az igazgató Gabe-re pillantott. Rég nem mosolygott már.

– Nincs időgépiünk. Nem tudjuk átlépni a fizika korlátait. De időt tudunk nyerni itt – mutatott a homlokára. – El tudjuk érni, hogy fűgőbbek legyünk és eredményesebbek. Hogy fókuszálni tudjunk. Hogy fél óra alatt végrehajtsuk azt, ami másoknak háromszor annyi időbe telne. Elhiszi ezt, Gabe?

Gabe túl fáradt volt ahhoz, hogy rögtön válaszolni tudjon. Arra gondolt, hogy ezért a beszélgetésért a megfelelő helyen elég kövér csekket kellett volna kiállítania. Miben mások ők, mint bármelyik pszichológus vagy önismereti tanácsadó? Mivel tudnak többet? Valószínűleg semmivel. Egy megnyerő igazgató zseniális marketing-csapdája az egész. Viszont tényleg kialvatlan volt, és valóban jól jött volna egy működő praktika, amivel növelheti munkája hatékonyságát. Bobra nézett.

– Tudja mit? Elhiszem. Kérem azt a pihenőidőt! És ha már itt vagyok, a pásztorórából is adjon egyet!

Cím nélkül

HULLÁMZÁSBAN

Évek óta egyedül élt. Már nem akart emlékezni rá, ki követte el a hibát, ő vagy más. Nem lényeges, értelmét veszítette. Bármennyit vétkezett is, a büntetés, amit kapott, a kínzó magány, a görcsbe rándító önosztorozás, a könnyekben úszó éjszakák rég meghaladták azt. S talán nem is ezt érdemelte. Talán csak rossz döntéseket hozott. A magány azonban itt volt, rátelepedett, áthatolt mindenben, mindenén, tönkretéve a boldogság iránti törekvését.

A reggeli séta elengedhetetlen részévé vált az életének. Szerette a kissé párás tájat ebben a fényzögben látni. Soha semmikor nem olyan, mint kora reggel. A nap sugarai, az illatok, a hangok mind különlegesen. Lágyan ölelik át megfáradt testét, gyógyító hullámokként kényeztetik.

Gyalogolt, ha látni akarta a szabadban élő állatok hancúrozását, és kocogott, ha semmire sem akart gondolni. Ez a reggel is ugyanolyan csodálatos volt, mint a többi. Az ösvény átvezetett egy fás részen.

Az erdősávban terjengő avar- és mohaillat emlékfoszlányokat ébresztett benne. Mélyen magába szívta, hogy a képek élesebbé váljanak, de azok homályosan gomolyogtak tovább. Megtorpant. Összeráncolta a homlokát. Hirtelen emlékezni akart. Úgy érezte, valamit üzen a múlt, amit meg kell fejtenie, a feltörni akaró képek azonban szertefoszlottak. A fákat elhagyva a keskeny folyó partjára ért. Eldöntötte, kocogva teszi meg az út egy részét, épp nem akart gondolni semmire se. A vízen egy kacacsacsalád úszott el. Arrébb két kecses nyakú hattyúpár mészázva körözött a folyó közepén. Valahonnan kakukk kiáltása hallatszott, a lombok közt reggeli cikázással szórakoztatták egymást a madarak.

Egy gondolat zavarta meg. Meglepődve lassított, majd megállt. Soha eddig még nem történt ilyen. A kocogás alatt sosem gondolt semmire, ezért is szerette annyira ezt a tevékenységet. Csak a lüktető ereket érezte a homlokán, csak a

szívdobogását hallotta, csak a vékony csíkbán csiklandozóan folydogáló verejtékét érezte a derekánál. Teljes lényével a be- és kilégzésre összpontosított, ezen kívül nem létezett semmi sem. Nem volt kínzó, fájó, szép, kellemes vagy csúnya gondolata. Se jó, se rossz. Csupán a lélegzés. Be. Ki. Be. Ki. Ez a ritmus megnyugtatta. Elfelejtette vele mindent.

Most viszont itt van a gondolat. Megállt. Figyelt. Azt az egyet ezer más követte. Mind ismeretlen volt. A hangok, a képek, az illatok, mind egybeállt. Csodálkozva nézett körül. A táj képe, mint egy hatalmas sűrű szövésű anyag, lassan foszladozni kezdett, a látvány fokozatosan megváltozott. Új nap jelent meg az égen, melynek erősebben tűző sugarai sűrű sárgává változtatták a környéket. A fák, a virágok, a folyócska is szertefoszlott, egyszerre minden más lett.

Lába süllyedni kezdett a forró homokban. Lenézett. Nem volt cipője, s ahogy lassan feljebb kúsztatta szemét a testén,

észrevette, hogy nincsen ruhája sem. Sőt, a teste áttetszővé vált. Ijedtség helyett végtelen csodálkozás lett rajta úrrá. Kérdései lettek volna, de csak érzések toltak fel, szavaknak, gondolatoknak nyomát sem érezte. Ezek az érzések azonban sokkal többek, kifejezőbbek voltak bármilyen számára addig ismert, konkrét gondolatnál. Egy arany-rózsaszínes spirálsan mozgó hullám átölelte. Lassan, simogatva. A feje búbjától a lábáig. Majd felemelte, és együtt hullámoztak tovább. Már ő volt a rózsaszínű rész, a másik az arany. Mégsem lehetett elválasztani a kettőt. Ismerte ezt a hullámot. Hozzá tartozott már réges-rég. Ezer meg ezer meg ezer év óta. „Az” és „ez”, „ő” és „én” egybeolvadt. A teste lassan szertefoszlott. Rózsaszínű szállakká változott, melyeket átszöttek az aranyszálak, és fordítva: a rózsaszín is átszötte az aranyszálakat. Már nem lehetett tudni, melyik melyik... Az idő megszűnt létezni. Kellemes, édes hullámozás maradt, tele jó

érzésekkel, örömmel, boldogsággal. A szó kevés lett, a mondatok értelmüket veszítették. Elmúltak a kérdések, és elmúltak a válaszok. Egyikre sem volt szükség, anélkül is tudni lehetett mindent. Illat-hang-érzés mind összeforrott, ahogy a két különböző színű szál is. Minden egyben örvénylett. És ebben a mórórító örvénylésben értelmet nyert minden. A millió könnyecsepp gyöngyökké változott, a markoló fájdalmak órai kristályokká, a szenvedés boldog forgatagá. A rózsaszín-arany szállalmaz az örökkévalóságban maradt...

Sűrűsödni kezdett a reggeli pára. A part menti fásor lombjaiban abbahagyták vidám cikázásukat a madarak. A két hattyú felszállt a vízről, és lassú szárnycsapásokkal tovatúnt a levegőben. Mélységes csend ült a tájra. A keskeny folyóparton egy törekeny idős nő teste feküdt. Ezüstfehér haja lágyan keretezte ezernyi ráncsal barázdált finomvonású arcát, melyen mennyei boldogság tükröződött.

Juhász Eszter

TUBUS

Nyugtalanul aludt, ahogy mostanában mindig. Egy ideig hallgatta a vekker ketyegését. Lassan felült az ágyban, visszaneézett a mellette alvó férjára.

– Még most is milyen szép! Nem fog rajta az idő! – gondolta magában. Aztán elkapta róla tekintetét, nehogy megzavarja álmát.

Lábujjhegyen kilopakodott a házból. Kint pirkadni kezdett. A nyári konyhából kihozta a nagykendőt, maga köré teker- te, és leült a lócára.

– Hova tűnt az életem? Mikor öregedtem meg? – kérdezte fennhangon magától. Ez a kérdés kínozza hetek óta.

Végignézett a portán. A nyári konyha előtt szőlősor szelte félbe az udvart. Ők csak lugasnak nevezték. Sosem bánta meg, hogy férje öreganyjához költöztek a lakodalom után.

– Gyertek hozzám lakni, ki a dombra. Úgyis magam vagyok. Ott meglesz a nyugalmatok. Ha nem tetszik, majd bejöttök a faluba – mondta nekik jegy- váltáskor az öregasszony.

Akkor még nem tudták, milyen áldás így kezdeni a közös életet. Távól a kíváncsi, kutakodó szemektől, szomszédoktól, családtagoktól. Néha úgy érezték, a világ tetején laknak.

Aratás után volt a lakodal- muk. Vasárnap, miután el-

mentek a vendégek, öregmama bent maradt a faluban segíteni.

A lugas még csak két szőlőtőkéből állt. Az mögé tették ki a kiskádat, hogy lemosakodjanak lefekvés előtt. Először az ura, aztán ő.

Mikor belépett a kádba, megszólalt mögötte a tenger- mély hang:

– Mosakodj meg nekem, Tubus!

Hátranézett, és a férfi szemében olyan sűrű vágyat látott, amitől majdnem meggyulladt. Kibontotta haját, leeresztette ingvallát, és magára öntötte az első pohár vizet...

Később hanyatt fekvé a csillagokat nézték.

– Gyönyörű vagy, Tubus! Te vagy a legszebb a világon! Más- kor is megmosakodsz nekem?

– A parázson is átmennék, ha kéred.

– Azt nem kell. Csak mosakodj meg nekem, és engedd, hogy nézzelek!

Egy őszi napon a fiatalember leült az öreganya mellé:

– Ha nem bánja, mama, tovább húznám a lugast. Nehogy valaki belásson, ha mosakodunk.

– A magadéba' vagy, fiam. Csináld csak!

Később a menyecske is leült. A két asszony nézte, ahogy a férfi ásni kezd.

– No, ezt sűrűn ülteti – jegyezte meg mosolyogva az öregasszony.

A menyecske szanaszét nézett és fülig pirult.

– Baj, mama? Karcsi nem venné észre, ha jönne valaki. Ő engem néz. De ezt még anyámnak se mondtam el.

– Akárcsak az öregapja, az is szerette az ilyen bolondságot – gondolta a mama. Hangosan csak annyit mondott: – Ne is mondjad senkinek, lányom! A hitese urad nézhet. Még a papnak se gyönd meg, ez nem bűn! Tőlem annyit pocsoltok, amennyit akartok. Van elég víz a kútba. Ha hideg lesz, fűtsetek be a nyári konyhába, nehogy megfázzatok!

És így lett. Ők csak mosakodtak az első gyerek után, a második után és a harmadik után is.

Nyáron a lugasban, télen a konyhában gyertyafény mellett. Míg az öregmama élt, ő altatta el szombaton a gyereket, aztán a nagyszülőknél aludtak a faluban.

Az ajtónyikordulás visszahozta a jelenbe.

– Mióta ülsz itt? Meg fogsz fájni.

– Csak gondolkozom.

– Min?

– Mért szeretted nézni, amikor mosakodok?

– Amíg nem ismertelek, csak kóricáltam a világban. Veled meg mintha hazaértem

Lélekrezdülés 2

könyv

EGY TARTALMAS ÉLET

Juhász Kornélia

George R. R. Martintól származik az idézet, miszerint: „Egy olvasó ezernyi életet megél, mielőtt meghal.” Százdi Sztakó Zsolt *Életem története – Első ötven évemből* című könyve anekdotikus gyűjtemény, melyeknek segítségével megismerhetjük egy önmagát „zakkant, álmodozó, önjelölt világmegváltóként” jellemző író megpróbáltatásokkal teli útját az önefogadás felé.

A kötet megírására egy internetes pályázat sarkallta, mely keretében a személyes történelem (oral history) kategóriájába illő művek megírására buzdították az alkotókat. Százdi Sztakó Zsolt azt tűzte ki célul, hogy eddigi életének meghatározó élményeit különleges módon ragadja meg. Az alkotó szerint ugyanis „a szerző annál nagyobb aljasságot nem követhet el az olvasóval, mint hogy önhatalmúlag oldalakat ír tele csak

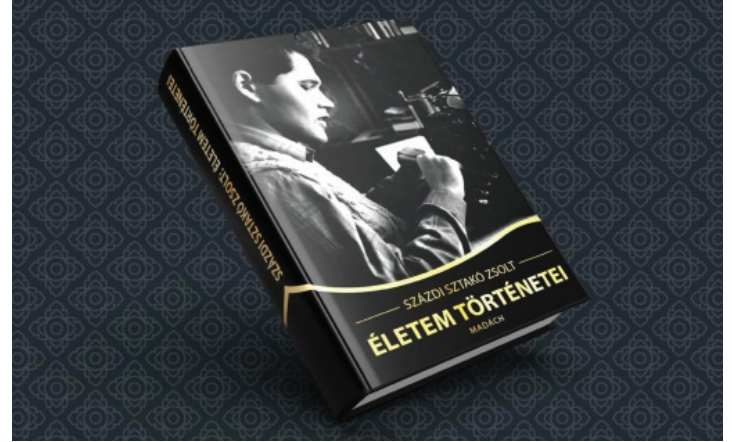
azért, hogy ezen a perverz módon élje ki a grafomániáját. Ezeknek a szerzőknek bizonyosan külön bugyruk van a pokolban.”

Rövidke, fürgén áramló szövegrészletek alkotják az egész kötetet, mely három részből áll. Az első, *Százdi* című szakasz jelen és múlt közt hullámzik. Itt bontakozik ki a könyv meghatározó témája, a betegség és a fizikai gondokkal való együttélés. A mű szerzője rejtélyes betegség áldozata, hét éves korában lebénult, és mindent újra kellett tanulnia. Az orvosok képtelenek voltak releváns diagnózist felállítani. Fájdalmas és veszélyes vizsgálatok követték egymást. Lemondtak a főhősről, de hála a rendszeres rehabilitációnak és családjá megtartó erejének, életben maradt. Sőt, elektromos tolokocsi segítségével viszonylagos mobilitásra is szert tett. Állapota ellenére,

mely „leginkább egy életfogytig tartó börtönre hasonlít”, az önsajnálát luxusa, a bánatos passzivitásban való elsüllyedés helyett tevékeny életet él. Sorait áthatja szülőfaluja és az irodalom szeretete. Erőt mérített a közösség, a valahová tartozás érzéséből, miközben a művészet áthatotta minden napjait.

Az *Életem története*i második részében a szerző a kovácsfalvai NRC-ben (Nemzeti Rehabilitációs Centrumban) szerzett élményeit foglalja össze megmosolyogtató, néha elgondolkodtató, személyes formában. Ápolók és ápoltak elevenednek meg, megismerhetünk egy zárt, különös világot.

A kötet harmadik része (*Somorja*) a legkurtább, de a legtöbb árnyalatot felvonultató szakasz is. A szerző családjá a közlekedés megkönnyítése és a kulturális élet elérhetősége miatt Somorjára költözik,

ahol új barátságok és élmények gazdagítják az író életét. Kiemeli Pogány Erzsébet jótékony hatását az életére (az ő emlékének ajánlotta az egész kötetet is). Bemutatja első íróolvasó találkozóján szerzett benyomásait, a büszkeséget, melyet az őt támogató emberek irányában érzett, és a vágyat, hogy munkásságával és sorsával olyanokat inspiráljon, akik hasonló sorsúak.

Az *Életem története*i nehéz témákat dolgoz fel, ugyanakkor a humor és a változatosság okán élvezetes olvasmány. Kiváltképp motiváló lehet azok számára, akik egészségügyi gondjaik ellenére és ezekkel együtt is teljes, gazdag, tartalmas életet akarnak élni.

Sztakó Zsolt: *Életem története – Első ötven évemből*, Madách, 2020

GÓTIKUS HORROR, CSIPETNYI FANTASY ÉS SCI-FI

Bese Bernadett

Tavaly jelent meg a kárpátaljai Kertész Dávid első kötete *A keresztúri vámpír és más történetek* címmel. A vékonykának tűnő könyv senkit se vezessen félre: hosszú időre kapunk gondolkodni valót. A rövid, frappáns szövegek műfajilag széles spektrumot járnak be, találunk húsba vágó non-fictiont, misztikus horrort, groteszket, fekete humorú meséket. A szerző erőssége, hogy minden stílusban otthonosan mozog, eszközkészletével hitelesen tud megszólalni.

A kötet három fejezetből áll. Az első az *Esküszöm*,

megtörtént olyan történeteket talál, amelyekről talán mindannyian szeretnénk azt hinni, hogy csak a képzelet szüleményei, de valahol bent, a koponyánk hátsó zugából egy halk hang először dadogja, majd egyre hangosabban és magabiztosan üvölti, hogy mi van, ha mindez igaz?! A második fejezet címe *Ez nem velünk történik*. Ebben a részben egyre nagyobb szerepet kap a szerelem sokszínűsége. A fejezet további kulcsgondolata az, hogy egy gép szerethet-e, egyáltalán szükséges-e, hogy szeressen.

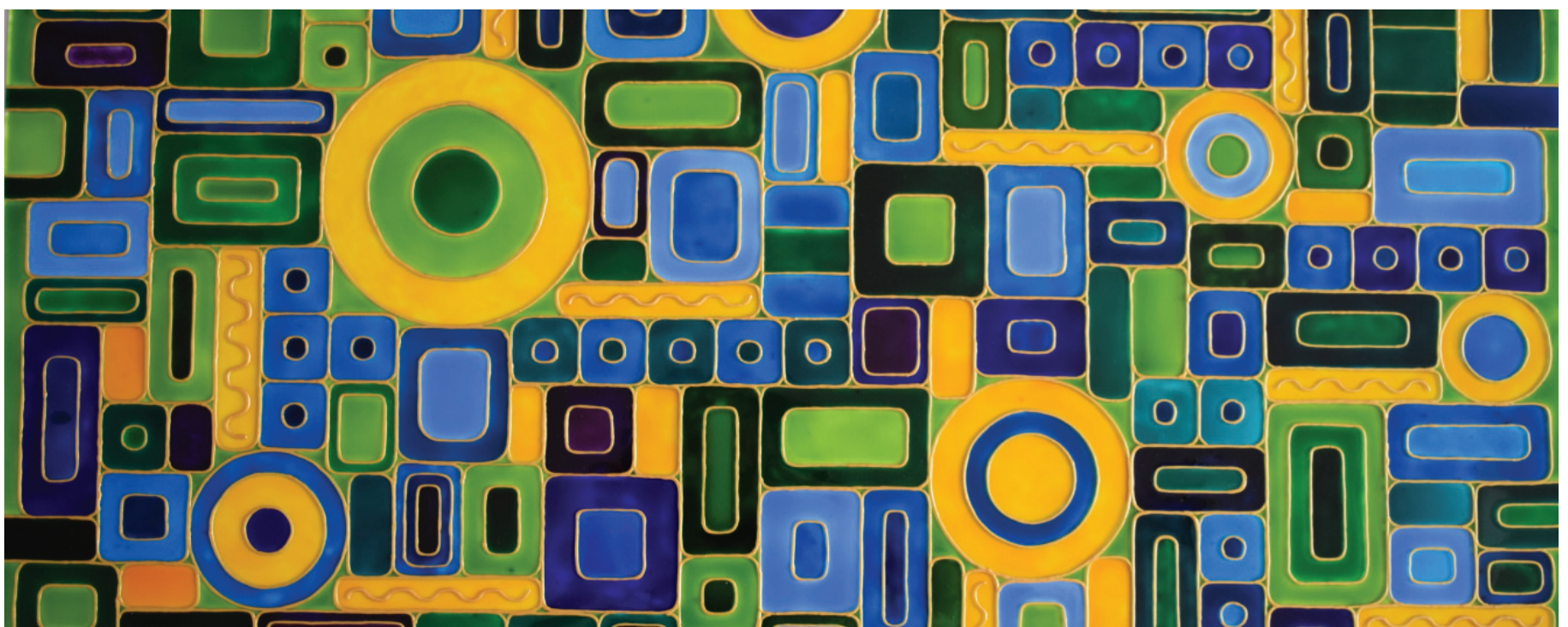
A harmadik fejezet, az *Azt hiszem, meg fog történni*, három novellát tartalmaz, ezek kicsit elütnek az előtte olvasottaktól, műfajilag főleg a sci-fi zsánerébe sorolhatók. A történetekben a szerző nem túl pozitív jövőképet mutat be. Az emberiséggel, a mesterséges intelligenciával, valamint az ember és gép kapcsolatával foglalkozik.

Annak ellenére, hogy a novellák egymástól függetlenek, más-más műfajban, világban játszódnak, mégis azt ajánlom, hogy lineárisan haladjunk az olvasással, mivel a

tudatos kötetrendezés és a fejezetek elnevezése erősíti a hangulatot, képeket, plusz szempontot mutatnak be.

Kertész Dávid első kötete, *A keresztúri vámpír és más történetek* remek, üdítő olvasmány mindazoknak, akik egy kicsit fanyarabbra vágynak. Bízom benne, hogy még sok hasonlóan különleges kötetel örvendeztetni meg olvasóit a szerző.

Kertész Dávid: *A keresztúri vámpír és más történetek*, *Előretolt Helyőrség Íróakadémia*, 2021

Kötélékek

színház

NÉPI JÁTÉK NYÁRI ESTÉN

A vén bakancsos és fia, a huszár a Komáromi Jókai Színházban

Finta Viktória

Dömötör Ede felvételei

A Jókai Színház júliusa egészen rendhagyóan alakult. Nyár közepére általában lezárul az évad, szünetelnek az előadások, az idén azonban a társulat a legmelegebb hónapokban is keményen dolgozott. Legújabb előadásukat, *A vén bakancsos és fia, a huszár* című népszínműt július 9-én mutatták be. Nagy öröm volt ez művészeknek, nézőknek, hiszen a színházat is sokáig kellett nélkülöznünk, ami már úgy hiányzott az embereknek, mint egy falat kenyér. A színház pedig ideális darabot választott a visszatérésre.

Szigeti József, a Nemzeti Színház színésze és drámaírója leghíresebb darabját, *A vén bakancsos és fia, a huszár*t 1855-ban írta. Hagyományos népszínmű, a témái örökérvényűek: szerelem, türelem, hűség, kapzsiság, háború, becsület. Viszont nem

boncolgat mélyen, megmarad a felszínen. A cselekményre és a humoros elemekre helyezi a hangsúlyt, melyek ma is jól működnek.

A rendező, Eperjes Károly Horváth Z. Gergely 1985-ös, máig sikeres tévéfilmjét vette alapul, ám így is elmondható, hogy az alkotók az eredeti mű jellemzőinek elmélyítésére törekedtek. A népi jegyek, a komikus szituációk, a fiatalok őszinte szerelmének motívuma dominál az előadásban. A karakterek nincsenek túl részletesen kidolgozva, bár ez valószínűleg az eredeti mű hibája. Szigeti inkább tipizál, nem ruhazza fel szereplőit igazán konkrét, sajátos személyiségjegyekkel. Ez főleg a fiatalabbaknál figyelhető meg: a főhős, Laci, a bakancsos fia, és Ilon, a kocsmárosné lánya, az őszinte és tiszta szerelem mintaképei. Nincs

más ismertetőjük vagy bármilyen rossz tulajdonságuk. Mi, nézők ezt nem bánjuk, mert Matusek Attila és Bencsik Stefánia (e.h.) a legtöbb esetben nagyon hitelesen formálják meg ezt az idillt.

Ilon bátyja, a falánk és együgyű Frici sok humoros jelenet forrása, melyben Szigeti a jellemkomikummal él. Ebben a karakter ki is merül, de Szabó Viktor játékanak hála azért jókat szórakozunk rajta. A kántor lánya, Lidi talpraesett, eszes lány, Ilon barátnője, viszont többet nem tudunk meg róla. Hostomský Fanni ügyes partnere volt Szabó Vikornak.

Az idősebb figurák kicsit árnyaltabbak. Ott van a kiszolgált öreg baka (bakancsos), Sugár Mihály, Laci apja, aki ismeri a háborút, becsületes, erős jellem, és kész kiállni magáért, még ha valami furfanghoz is kell folyamodnia. Dráfi Mátyás alakításában most sem kellett csalódnunk.

A részletekben leggazdagabb karakter a kocsmárosné: kapzsi, nagyravágyó asszony, amit játszott nyájjassággal próbál leplezni, sikertelenül. Lánya előnyös házassága által akar meggazdagodni, s ennek megfelelően nagyon szigorú Ilonnal. Emellett azonban Frici fiát a végtelenségig imádja, ezért el is kényezteti. Hogy ilyen sokszínűnek érezzük a karaktert, azt Varsányi Mari jól kidolgozott, változatos játékanak is köszönhetjük. Igaz, a számító kocsmárosnénál, vagy Frici ajánlásakor nem mindig

volt annyira meggyőző. A legjobban Ilon szigorú anyját alakította. Nem kiabált, de hideg, fölényes stílusán így is áthatolt az erő és a gyermeke feletti dominancia.

A mai kor emberének talán túl régies szöveget felpezsdítették az energikus zenés-táncos betétek, ami bizonyítja, hogy a nyelv öregedhet, ám a népzene és -tánc minden korban ugyanúgy megragadja az embert. Különösen jól működött ez a díszlet átépítésénél, illetve a váltásnál, mikor Laci elment a háborúba, s a függöny újbóli felhúzásakor már a visszatértét vártuk.

A szép, régi kort idéző, nosztalgikus hangulatú díszlet és jelmezek Gyarmathy Ágnes munkáját dicsérik.

A darab gyenge pontját talán az utolsó jelenetben látam: a pillanat, mikor a kocsmárosné rájön, csellel vették

rá, hogy hozzáadja lányát a háborúból visszatért szegény huszárhoz, s az egész násznép némán figyel, kissé kínosra sikerült. Segítségül lehetett volna hívni a zenét, s egy lagzis-táncos jelenet keretén belül, a színpad szélén játszhatták volna el az utolsó dialógusokat.

Hogy milyen volt az összkép? Kissé szentimentális, leegyszerűsített, mégis nagyon élvezhető előadást láthatunk, amelynek megvannak a maga igazán szép pillanatai. S ami a legfontosabb, őszinte volt. Az alkotók felvállalták az egyszerűséget, nem akartak nagyot mondani, csak szerezni egy kellemes nyári színházi estét a nézőknek, felidézni egy régi kort, a hagyományokat, és megmutatni, milyen egy jó népi játék.

közlemény

VÁLASZD A HAZAIT!

2021. augusztus 27-ével kezdetét veszi a Komáromi Jókai Színház 69. évada. Azon kevés intézmények egyikeként, amely a tavalyi évadban kijátszotta bérleteit, és a közönség megkapta azt a színházi élményt, amit az intézménytől

megszokott, bátran vág bele az új szezonba. A korábbi évekhez képest ráadásul minden bérlet eggyel több előadást fog tartalmazni.

További újdonság, hogy a megszokott bérleteken kívül két új bérletházzal gazdagít-

ja kínálatát. Az egészségügyi dolgozók számára a Semmelweis-bérlet, a régió távolabbi közösségei számára pedig a Mikszáth-bérlet jött létre. Előbbivel a közösségünkért tett fáradhatatlan szolgálatot szeretnénk meghálálni, utóbbival pedig az évad szlogenjét, a Válaszd a hazait! kívánjuk szolgálni, hogy minél több néző számára elérhető legyen a színház kínálata.

A nagyszínpadon hét produkciót szándékozik a színház bemutatni:

• Luigi Pirandello: **HAT SZEREP SZERZŐT KERES** (színmű, rendező: Michal Vajdička)

• Henrik Ibsen: **PEER GYNT** (dráma, a Soproni Petőfi Színház és a Csavar Színház közös produkciója, rendező: Pataki András)

• Oleg és Vlagyimir Presznjakov: **CSÓNAK, AVAGY ELŐTTÜNK A VÍZÖZÖN** (komédia, rendező: Bagó Bertalan)

• Molière: **DON JUAN** (komédia, rendező: Nagy Péter István)

• Mikszáth Kálmán – Lakatos Róbert – Laboda Róbert: **BESZÉLŐ KÖNTÖS** (zenés játék, rendező: Gál Tamás)

• Henrik Ibsen: **KÍSÉRTETEK** (színmű, rendező: Lukáš Brutovský)

• Örkény István: **TÓTÉK**

(tragikomédia, rendező: Béres Attila)

A Benkő Géza Stúdiószínpad négy előadással várja a nézőket:

• Schwechtje Mihály: **AZ ÖRÖKSÉG** (színmű, rendező: Rédlí Károly)

• Jordi Galceran: **BURUNDANGA** (vígjáték, rendező: Matusek Attila)

• Tóth Attila: **MINDENNAPI TENYERÜNKET** (nyomoreszk, a Dialóg nonprofit szervezet produkciója, rendező: Telihay Péter)

• Hajdú Szabolcs: **ERNEL-LÁÉK FARKASÉKNÁL** (dráma, a City Reboot polgári társulás produkciója, rendező: Forgács Péter)

képzőművészet

SIMON ANIKÓ

A csallóközi, magát tősgyökeres dunaszerdahelyinek valló Simon Anikó képi világát az organikus formák rendszerbe állított ábrázolása határozza meg. Alkotásaiban ősi szimbólumokat használ, mint az életfa, csigavonal-spirál, kör, amelyeket már a régi kultúrákban rendeltetésszerűen használtak elődeink. Így ábrázolták a természeti erőket, az élet ciklikusságát, a lélek vándorlását, a növekedést, csökkenést, az ég (Isten, szellemi szféra) felé haladás vágyát.

A spirál a kelta művészetben valószínűleg a termékenység-

hez köthető. A tenger hullámaik megjelenítő forma a görögöknél egy szögletes, ismétlődő, önmagába visszatérő, csigaszerű geometrikus díszítőmotívum, a meander volt. Az ókori görögöknél Püthagorasz, Eukleidész foglalkozott a spirál arányaival, az aranymetszéssel. De szóba hozhatnánk Leonardót is, a barokk kort, a szecesszió nagymestereit – bőven találunk utalást ezekre az örökérvényű szimbólumokra.

Anikó művei sem szimpla díszítésként szolgálnak, hanem funkciót töltenek be. Érzést fejez ki velük, finom női rezgé-

seket, egy mindenki számára elérhető világot állít össze. A spirál a legtökéletesebb természetben előforduló forma, amit tudatosan visz bele képeibe. Ősi motívumként használja fel az életfát is, ami a másik meghatározó képelem nála. Aprólékosan kidolgozott kompozíciói a téma variációit, lehetőségeit tárja elénk. Az üvegfestés eme hideg technikáját magas szinten műveli. Technikailag tökéletesek, képes tiszta színfelületek létrehozására, anélkül, hogy utólag javítana rajtuk. Tehát elsőre sikerülniük kell, mert egyébként...

Ferdics Béla

Gondosan szerkeszti meg a formákat, melyeket megelőzőnek a gondosan megrajzolt vázlatok, tervek. Az anyag tulajdonságait megtapasztalva, kihasználva festi meg lírai képeit. Általuk magyarázza el saját helyét, hitét, szerepét a világban. Ahogy ő fogalmaz: „A magyar népművészet forma- és színvilága irigylésre méltóan gazdag, sokszínű, a magyar népművészet jelképrendszerét egy ősi kincsnek gondolom. Alkotásaimban ezt a jelképrendszert nem átmácsolva, hanem továbbgondolva használok. Témáim gyakran

a nemzeti kultúránk jelképei (turul, életfa, csodaszarvas). A vonal, a forma, a szín kölcsönhatását keresem, és a valóság mélyebb rétegeinek feltárása foglalkoztat.”

vers

Kürti László

asztrológia

városvégi cigánytelepen a tizenkettedik ház az enyém,
bal ablakát befalaztattam, a jobb külső üvege betörött.
április vége van, már nem fűtünk, de még fagypont
körüliek a hajnalok. összebújva alszom kudarcaimmal,
veszteségeimmel és ütközésektől roncsolt korlátaimmal.
fűtjük egymást és alázzuk a padló nélküli döngölt földig.

ez a város utolsó utáni háza, északi szél csapkodja
a budiablakot. előttünk megy az uniós bicikliút,
borzadni járnak erre, révülteken a józan magyarok.
tépett drótkerítésemen szárad tejútmintás ingem,
kóbor kutyák hugyozzák körbe a ház omlékony falát.
idefröccsen az út, kerékpározók sáros röhögése.

csaholy ide három kilométer, két világ között
várok egy újraszületésre. tizenkettedik ház vagyunk,
postás hiába csenget, kikapcsolták a villanyunk.
tranzit bolygók az én házam fölött húznak el menetrend
szerint, néha megállnak fölöttem, sanyargatni hónapokra.
azt álmodom, hogy kinyílt az égbolt, megszüntették
a kijárási tilalmat, és a befalazott nagyszobámban,
amikor mellkasomig ér a beömlő fényfolyam,
fulladozva, de magamhoz térek.

Zirig Árpád

Akkor talán...

Nyúltam felé,
meg akartam fogni a kezét,
de akkor már nem lehetett.
Tűz martaléka lett,
hiába a visszaidéző akarat,
elégett mindene,
de a szörnyű fájdalom
nem tágít, itt marad,
ismeretlen utcákon kóborol
velem, mint egy sakál,
veszettül támad, belém harap.

Bánatburokban leledzem.
Most is engem üldöz,
egyre a nyomomban jár,
sarkamat tapossa
a folyton éhes, mindig
kigömbölyödni vágyó halál.

Mondják, elmúlik minden,
ám velem marad a fájdalom.
A lelkét kutatom, keresem,
ha már én sem leszek,
talán meglelhetem.

búcsú

ELHUNYT VILCSEK BÉLA

Életének 65. évében, augusztus 6-án elhunyt Vilcsek Béla irodalomtörténész, kritikus, egyetemi tanár.

Vilcsek Béla 1980-ban magyar-angol szakos főiskolai, 1983-ban magyar szakos egyetemi végzettséget szerez. 1983-tól az ELTE TFK, 2004-től az ELTE BTK oktatója. 1988-tól főiskolai adjunktus, 1993-tól docens. Egyetemi doktori fokozatot 1988-ban szerez. A *dramairó Babits* című Ph.D.

disszertációját 2005-ben védi meg. Oktató-nevelő, valamint szakmai-tudományos munkája elsősorban az irodalomelmélet, a verstan, a XX. század eleje és napjaink irodalmának területéhez kötődik. Közel fél-száz szaktudományos könyv, tankönyv, szöveggyűjtemény, segédlet szerzője, illetve szerkesztője s csaknem kétszáz tanulmány, esszé, kritika írója.

Vilcsek Béla szorosán együttműködött a Szlovákiai Magyar

Írók Társaságával, gyakori beszélgetőtársa volt a rendezvényekre meghívott irodalmároknak. Ő szerkesztette, válogatta többek között a Társaság gondozásában megjelent *Cselényi László élete és életműve* című kiadványt, továbbá a *Hármaskönyvet*, amelyben az *Egyszemű éjszaka* antológia szerzőinek (Kulcsár Ferenc, Tóth László és Varga Imre) válogatott műveit jelentette meg az OPUS könyvek sorozatban.

múltidéző

MIKOLA ANIKÓ ELTÉKOZOLT KÖLTÉSZETE

Juhász Dósa János

A hetvenes évek elején új nemzedék jelentkezett a szlovákiai magyar irodalomban. Tózsér Árpád szerkesztésében előbb az *Egyszemű éjszaka* vers-, majd Duba Gyula szerkesztésében a *Fekete szél* prózaantológia jelent meg. Előbbiben kilenc, utóbbiban tíz pályakezdő kapott helyet, köztük Keszeli Ferenc, Varga Imre és Mikola Anikó nevével mindkettőben találkozhattunk. Míg a versöszeállításban Mikola egyedül képviseli a női nemet, addig a prózakötetben csatlakozik hozzá Kovács Magda is. Ötven év távlatából megállapíthatjuk, mindketten nemzedékük kimagasló,

de ugyancsak ritkán szóló képviselői közé tartoznak.

Mikola Anikó református lelkész családjában született Jókán, így családjával gyakran változtatta otthonát. De-áki, Nagysalló, majd a Zselízi Gimnázium és a Tornaljai Mezőgazdasági Szakközépiskola következett, s az Új Ifjúság közli első versét 1962-ben. Pár év múlva már az Irodalmi Szemle *Vetés* rovatának állandó szerzője. Több kritikusa is megállapítja, Mikola teljes írói vértzetben lépett olvasói elé, így itt közölt írásainak többsége bekerült a két antológiába, sőt az antológia alkotói közül elsőként 1971-ben neki jelenik meg kötete. A *Tűz és füst* között 51 verset tartalmaz, ezt

1976-ban követi a *Fák és hajók a szélben*, majd 1979-ben a *Madárnak lenni*. Mivel nem tanulhat egyetemen (biológia szakos tanár szeretett volna lenni), újságíróként próbál megélni. A Kis Építő, majd a Nő szerkesztője, végül többéves kitérő után (a normalizációs időszak elején csak tankarítónői állást tud vállalni) a Szlovák Rádió Magyar Adása fogadja be, ahol előbb a hangjátékok szerkesztésében vesz részt, majd élete utolsó éveiben a Világosság című egyházi műsort szerkeszti. Ekkoriban alig ír, azt is többnyire az íróasztalfiókjának. Inkább fordít, spanyolból, franciából. Elsősorban a Dél-Amerikában élő őslakos indiánok költészete

foglalkoztatja. 1994-ben férje, Marián Minarovič képeivel még megjelenik egy karcsú verseskötet, majd itthagya a földi árnyékvilágot. Halála után *Holtágsirató* és *A menekülés* címmel jelenik meg egy-egy válogatáskötete verseiből, visszaemlékezéseiből és novelláiból, tiszteletdíjat is elneveznek róla. „Nem a filozófia, hanem az érzelem felől alakítja élményeit” – írja Mikola Anikóról Görömbei András, s nagyon igazuk van azon kritikusaiknak, akik a legszebben szóló magyar költők közé sorolták. Tegyük rögtön hozzá: apokaliptikus hangsúlyai mértani pontossággal megjósolták korunkat, s ma olvasva a verseit és novelláit, elborzadunk:

a hatvanas-hetvenes években volt egy ember, aki halálponytosan előre látta a közeljövőt, amelyben még ő is élhetne, ha el nem vitte volna a halálos kór, alig 52 évesen.

Mikola Anikó

A költőt kinőtte kora

Kinőtt bennünket korunk
mint gyermek a ruháját

Eldobna már
mert véges tereinkben
a hely az egyre szűkösebb

Jó hogy a szellem öregjei
őrizgetnek még kegyeletből

És ne mondhasd senkinek:
szeretlek

Fényoszlopok között
sötét kő
figyelő szemed,
de sosem jössz felém.

Hátukra vesznek daloló szelek,
és emlékül nem adsz semmi mást,
mint a kétség
egyforma bilincseit.

Kívánom, légy egyedül.
Feléd hajló kezekben
érezd kövek hidegét.

Sötét víz fölé hajolj,
és ne leld a forrást.

Lépted magányosan
kopogjon hajnalonként.

Ki nem mondott szavak égessenek,
és befelé nyílnak könnyeid szirmai.

Éjszakánként szelek döngessék ablakod,
és ne legyen kéz, amit megsimogatsz.

Csak órád szaggassa
darabokra a csöndet,
és ne mondhasd senkinek: te jó,
és ne mondhasd senkinek: szeretlek.

Csendélet nyulakkal

Absztrakt nyulak
az úttest szürke vásznán
megannyi könnyű zsákmány
megannyi könnyű zsákmány

Véres bundácskák
tört fogak
így csak a halál vicсорít

Jaj de nehéz már kikerülni
fertőző fekélyeit

Lám most derült ki mennyire
szegények vagyunk:
Ennyi nyúlhoz már nincs elég
dögevő madarunk

De kalapunk van
majd megemeljük
felismervén a helyzetet
ha majd egyperces néma csendben
állunk az utolsó nyúl felett

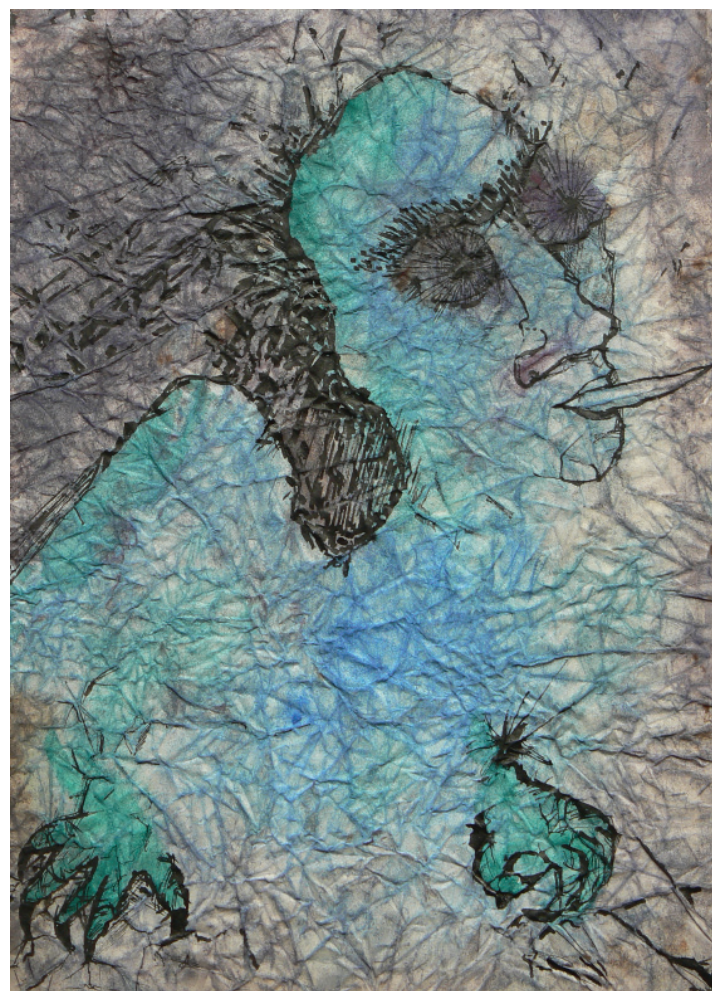
Károli

Tőled tanultam beszélni

Már négyszáz éve
tanulok tőled beszélni
hogy a szó zengő érc
a vers pengő cimbalom legyen

Tőled tanultam élni

Már négyszáz éve
tanulok tőled élni
elhagyni
lemondani
és temetni
hogy mindenk felett
az „egy szükséges” legyen
és
tanulok tőled beszélni
– már négyszáz éve teszem –
hogy a szó zengő érc
a vers pengő cimbalom legyen

Pletyka

esszé

OLVASOM, HOGY...

(Részlet egy hosszabb műből)

Olvassom, hogy az egyik emléknapunkra való megemlékezést a Magyarországgal szomszédos nemzet(-ek) ha örömujjongással nem is, de lelkes ünnepléssel fogadták.

Eddig is tisztában voltam azal, hogy a nemzetek még nem jutottak el a paradicsomi szeretetteljes együttélés olyannyira áhított állapotába, s akad nemzet (mint nemzet), amely nem szereti a másik nemzetet (mint nemzetet). Tehát a német az még mindig bosch, a szlovák az még sokaknak buta tót, a magyar az feferón, esetleg q vama-gyar, a francia békaevő stb.

De nem csak arról van szó, hogy az emléknapunk/gyásznapunk másnak (más nemzet egyes képviselőinek) nemzeti ünnep, de akadnak, akik annak is örülnek, ha iskoláinkat szüntetik meg és lélekszámunk apad.

És bevallom, ennek a számomra érthetetlen viselkedésnek a hatására már Máni, Szent Ágoston és Leibniz gondolati nyomvonalán elindulva, a „rossz” fogalmi rendszerének megközelítésébe fogtam, amikor kezembe került egy valamikor régen olvasott írás az ikekről.

És ez azért segített valamit...

Az ikek kis törzse Észak-Ugandában élt, még valamikor a múlt század elején.

„1947-ig az ikek létfenntartásának módja a vadászat volt, ekkor azonban kormányrendelettel nemzeti parkká nyilvánították területüket, tilos lett az állatok irtása. Egyeseket áttelepítettek a hegyek közé, másokat arra kényszerítettek, hogy földműveléssel foglalkozzanak. Az ilyen gyors életmód-változtatásra az ikek képtelenek voltak. Akik megpróbálták az évezredes fejlődési folyamatot lerövidíteni, átugrani korszakokat, azok sem jutottak jobb sorsra. Beállt a szárazság, a vetések tönkrementek – őket is az éhhalál fenyegette. Mivel a régi életforma tabu lett, az újra képtelenek voltak átállni, alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez – megkezdődött lassú pusztulásuk.”

Ez még önmagában nem elég megdöbbentő, hiszen a történelem számtalan – sokkal erőteljesebb – példát mutatott a népek, nemzetek áttelepítésére: az amerikai indiánok rezervátumaiban – az át-, illetve kitelepítés következtében – 80%-os a munkanélküliség, 98%-uk él az amerikai szegénységi mélyküszöb alatt, és az alkoholizmus a családok 85%-át sújtja. És említhetném a krími tatárok kitelepítését, vagy a muszlimok Indiából Pakisztánba való költözését, de nem erről akartam beszélni. Ami igazán egyedi és éppen ezért megdöbbentő, az az ikek esete.

Egy kis utánajárással kinyomoztam, hogy az ötvenes évek elején egy bizonyos Colin Turnbull nevű antropológus két évre az ikekhez költözött, hogy megfigyelje őket. Mi zajlik le bennük az áttelepítés miatt? Megjegyzem, nehéz két év lehetett. Mít tapasztalt Turnbull?

„Az emberek látszólag együtt élnek ugyan kicsiny, sűrűn lakott falvaikban, de valójában magányos, kapcsolat nélküli individuumok, akiknek egymás számára sincs semmiféle nyilvánvaló hasznosságuk... semmit nem osztanak meg egymással. Soha nem énekelnek. A gyermekeket kizavarják fosztogatni... a fosztogató gyerekek pedig kirángatják a tehetetlen öregek szájából az ételt. Aljas

„Az emberek látszólag együtt élnek ugyan kicsiny, sűrűn lakott falvaikban, de valójában magányos, kapcsolat nélküli individuumok, akiknek egymás számára sincs semmiféle nyilvánvaló hasznosságuk... semmit nem osztanak meg egymással. Soha nem énekelnek. A gyermekeket kizavarják fosztogatni... a fosztogató gyerekek pedig kirángatják a tehetetlen öregek szájából az ételt. Aljas

„Az emberek látszólag együtt élnek ugyan kicsiny, sűrűn lakott falvaikban, de valójában magányos, kapcsolat nélküli individuumok, akiknek egymás számára sincs semmiféle nyilvánvaló hasznosságuk... semmit nem osztanak meg egymással. Soha nem énekelnek. A gyermekeket kizavarják fosztogatni... a fosztogató gyerekek pedig kirángatják a tehetetlen öregek szájából az ételt. Aljas

társadalom az övék. Szerellem, sőt alkalmi kedveskedés nélkül szaporodnak. Egymás küszöbére piszkítanak. Figyelik a szomszédait, nem látják-e rajtuk a balszerencse jeleit, és csak olyankor nevetnek... néhányszor még az antropológust is kinevették, aki ezt különösen visszatartónak találta... (neki is) elcsörték az ételt, lecsínálták a küszöbét, és hangosan kifejezést adtak iránta való utálatuknak. Két rossz évet szereztek neki.”

Szakmai körökben – ezalatt az antropológusok lelkes és olykor indulatos társadalmát értem – sokan értetlenül, sőt hitetlenkedve fogadták az antropológus ikekről szóló könyvét és az abban foglaltakat, de nekem nem céloim ebbe a vitába beavatkozni. Maradjunk annyiban, hogy Turnbull szerint bár az „ikek inkább abnormálisnak, betegnek látszanak”, ő mégis úgy véli, hogy az ikek „az elszigetelt, a társadalmi szokásoktól el nem homályosított, leleplezett ember képviselői”. Viselkedésük „különösen felvett”. Úgy kellett valahogy megtanulniuk, „valahogy lemásolták”.

Bár a két elszorított év miatt minden tiszteletem és elismerésem Mr. Colin Turnbullé, ennél a gondolatnál véget ér közös szellemi sétánk, s a továbbiakban eltekintek Turnbull úr mélyenszántó gondolatainak idézésétől.

Elsősorban azért, mert nem értem Turnbullt. Mít ért azalatt, hogy az ikek felvették ezt a viselkedést? Igaz, nem vagyok antropológus, mint Turnbull, de minden addig szerzett tudásomnak ellentmond ez a feltételezés. Eddig abban a meggyőződésben éltem, hogy mi másra vagyunk programozva!

Szabadon értelmezve – és jóval rövidebbre fogva – Murakami Haruki magvas gondolatát, valahogy ezt héjaztam ki belőle: „Az emberiség genetikusan meghatározott járművön ül, mely nem térhet ki a kerékvágásból. A genetikai anyag nem ismeri, mi a jó és mi a rossz, számára csak eszközök vagyunk... az örökletes anyag csak arra figyel, hogy számára hasznosak vagyunk-e...”

Tehát a legmeghatározóbb erő, amely életünket előrébb viszi, ellentmond az ikek viselkedésének! Ez az erő, mely megkerülhetetlenül és megváltoztathatatlanul pázrasra, szaporodásra, életben maradásra kényszerít minket, elfogadhatatlan „a mi fejlődésünkről” szóló történetben.

„Az ikek nyelve elcsökevényesedett, legkedveltebb szavuk az »adj!« lett, mozgásuk lelassult – mert ugye az is erő kifejtéssel járt, miként a pázras is – és egyetlen élvezet maradt a számukra, amikor ettek és amikor ugyanazt »kiadták«” – írja Turnbull.

Egyszerű paraszti ésszel is felfoghatjuk, hogy az ikek viselkedésének pálfordulása nem ésszerű, még csak véletlenül sem törvényszerű és nehezen tudom elgondolni, mi okból „vehették fel” ezt a modellt?

És ez persze nem csak genetikai szempontból érthetetlen. Ősi társadalmaink alapmodellje is arról tanúskodik, hogy mintha szellemileg is eleve meghatározottak lennének...

„gondolkodásunk továbbra is csak a százezer évvel ezelőtti falka igényeknek megfelelően motivált” ... (Harari) Tehát a falka- vagy hordagény, a túlélés évmilliósi beidegződése is ellentmond az ikek reakciójának.

Mindvégig a dilettantizmus talaján állva, ám megfellebbezhetetlen tételként elfogadva, hogy az erkölcsiség, a művészet, a spiritualitás és a kreativitás a DNS-ünkbe ágyazott egyetemes emberi képességek, elfogadom azt is, hogy létezhet tudományág, mely megfelelő választ adhat az ikek viselkedésére, ám én ennek a tudománynak szemmel láthatóan nem vagyok művelője.

Szóval valószínű, hogy egy történész, esetleg etnográfus idővel kellően megvilágíthatja az ikek hit-elvesztésének, erkölcsi hígulásának okait, engem, mint amatőrt azonban elgondolkodtat az ikésedés érthetetlen, szinte víruszerű terjedésének fel-felbukkanása. Tudósok (nem azok a bizonyos

britek) állítják, hogy mielőtt kihaltak volna a neandervölgyi barátaink, minden bizonnyal sor került közöttünk valami kis huncutkodásra, mivel az eurázsiai homók kettő és négy százalék közötti génállományt örökölték az említett neandervölgyiektől. Valami azt súgja, hogy bizonyos ikektől szerzett génekkel is rendelkezünk kell, különben nem piszkolnánk tele a folyóinkat, tengereinket, tavainkat, s nem örülnénk a más nemzet bajának...

Belátom, hogy az ikek nem rendelkeztek Máni, Szent Ágoston vagy Leibniz kaliberű gondolkodókkal, s ebből adódóan másképp közelítették meg a túlélés technikájának kidolgozását, egy biztos: az ugandai kormány döntése sem volt képes rábírní őket arra, hogy szembenézzenek az evolúció értelmezésének félelmetes kihívásával. Semmiféle megoldáson nem törték a fejüket.

Nem mintha ez a feladat – mármint az evolúció értelmezése – bármilyen mértékben is kitöltene mindennapunk emberének életét.

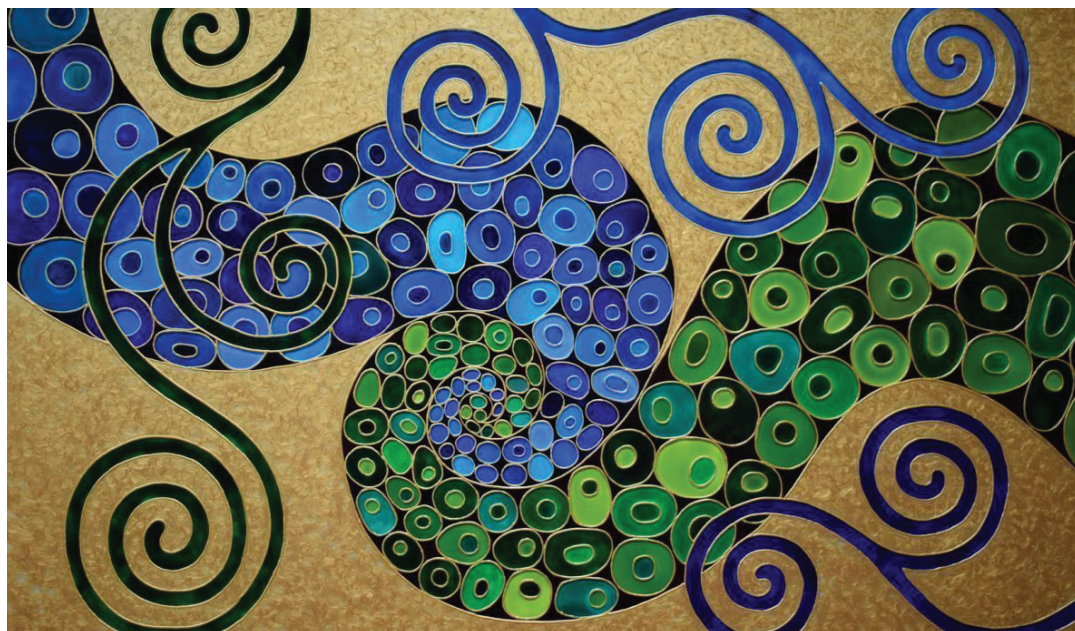
Hányinger kerülgethet minket, ha azt olvassuk, hogy az ikek egymás küszöbére piszkítanak, és milyen embertelenül viselkednek az öregekkel szemben. Felháborító, ha más nemzet tagjaitól sértő kijelentést hallunk, ám valljuk be: megértő elhallgatással tűrjük saját fajtánk hiányosságait.

Pedig mi ugye olvastuk Mánit, Szent Ágostont és Leibnizet.

Ám a hatalomtól való függőségünk – és itt nem elsősorban a hatalmi rendszerrel beszélek, hanem a szokás hatalmáról és a tudatlanság hatalmától való függőségről is – erősebb az igazság szereteténél és az igazság kimondásának, gyakorlásának igényénél.

Mielőtt tehát alaposabban belemélyednék az ikekkel kapcsolatos analógiába, azt hiszem, jogosan teszem fel a kérdést, amely a nemzet és nemzetiség eszméjétől függetlenül fogalmazódott meg bennem: Vajon a társadalom felsőbb rétegeibe szépen „beágyazódott”, látszatra kritikus hangú értelmiség részéről elegendő-e saját sikeres életpraxisának felmutatása annak érdekében, hogy a társadalom helyesen írni-olvasni nem tudó, nemzeti, történelmi értékeivel kapcsolatban zavaros, olykor ellentmondásos ismeretekkel rendelkező rétegek számára bármilyen csekély szellemi felemelkedést biztosítson?

Hogya György

Életképek 3

zengőret

Kövesdi Károly

Amikor Misi 1 éves volt

Hej, Szögeden, Szögeden
Tisza lép a köveken.
Nézegeti Misike,
aki most még kicsike.

Na de megnő a palánta,
magasabb lesz, mint a nyárfa!
Bárki látja, jövő nyáron
átússza a Tiszát háton.

Elé szökken a dóm tornya,
a harangja bim-bamolja:
Tavasza nyár, nyárra ősz,
kicsi ember, hová nősz?

A Tiszában sok a harcsa,
kicsi víznek nagy a partja.
S mert megnő a keszeg is,
ember leszek magam is!

Szóke Tisza Szögeden
ott locsog a fövényen.
Cirógatja lábadat,
elringatja álmodat.

Amikor Marci 1 éves volt

Csivitel Márton,
mint fecske az ágon.
Jobbra röppen,
balra cikkan,
egyszer csak elalszik,
meglepi az álom.

Be színes az álom,
de kerek az álom.
Ide fordul,
oda fordul,
addig-addig fészkelődik,
elröppen az álom.

Jaj, meg kéne fogni
azt a kerek álmot!
Megragadni,
simogatni,
becézgetni, marasztalni,
jaj, nem visz a lábom!

Menni kéne, futni,
a Dunát átúszni,
megkeresni, utolérni,
sehol sem találom!

Úgyis utolérem,
jusst is megtalálom,
ha bejárom,
körbefutom
az egész világot.

Z. Németh István

Macska lettem

Lám, kinőtt a karmom:
elég volt akarnom.
Domború a hátam:
mert én így kívántam.

Heverek az ágyon,
dorombolni vágyom.
A sok lecke várhat,
minek az cicának?

Őszi ciccenések

Kiskertünkben falóca,
ott szundikál Vadócka,
ez csakis az ő helye,
nem éri a nap heve.

Baki a bokor alatt
leckéztet bogarakat,
Feki a garázs előtt
ácsorog, figyeli őt.

És a pici Cukorka?
Jó nagyokat ugorna.
„De hát ilyen melegben
jobban esik hevernem.”

Sokat nem tornázom,
olykor fára mászom.
Ülök fent az ágon,
dalolj, pinty barátom!

Hétfvégén csak alszom,
büszkén nő a bajszom.
Álmomban sok egér
tetteimről regél.

Németh Noémi illusztrációja

Száráz Pál

Kis kakas

Túl a folyón, virágos réten
pihent a Nap, horkolva mélyen.
Egy kakaska sétált föl és le,
hopp, felröppent a kerítésre.

Tudván, hogy már mindenki várja,
harsány hangon ezt trombitálta:
„Kukurikú! Ébredj, Napocska!
Neked szól ez a víg dalocska.

Nyissad ki szép fényes szemedet,
Aludtál már éjjel eleget!”
Szemét a Nap körülhordozza,
s a kis kakast bearanyozza.

Kakaskánk táncol és ficáncol,
taraja tűzpirosan lángol.
Aranyból teste és a farka,
mint a szivárvány, tarka-barka.

Méhecske

Méh szálldos a virágokon,
dolgát nagyon érti.
Arra röppen szúnyog koma,
s kíváncsian kérdi:
– Mi a csudát keresel ott?
– Nektárt gyűjtök, látod?

– És nem unod végigjárni
ezt a sok virágot?
– Nem én, pajtás – mondja a méh,
s fél szemét lehunyja –,
ki a munkáját szereti,
soha meg nem unja.

Nyuszi

Nézzétek csak!
Mi van itt?
Hoztam nektek egy nyuszit.
Rózsaszínű a füle,
Piros gyöngy a két szeme.
Mindig ugrik, sosem lép,
Helyes mindenféleképp.
Tudjátok-e mit szeret?
Friss káposztalevelet.

Mese

Volt egyszer egy kis nyúl...
A mese megindul.

Volt egyszer egy teve...
Ez a mese fele.

Egy macska meg egy egér...
A mese véget ér.

iránytű – fiatal írók rovata

Csóka Zsófia

Kő – papír – olló

Az hogy gyerekkoromban
hat másodperc
öt szótag kimondása alatt
izgatott vigyorral az arcomon
ökölbe szorított kézzel
csillogó szemmel nézve a másik csillogó szemébe
figyelve arra hogyan vegyek levegőt
feltételezve mit fog tenni az a másik
remélve hogy nem azt amit én
(mert akkor meg kell ismételni
és az még egyszer ennyi izgalom)
választani tudtam három lehetőség közül
úgy hogy az életem múltot rajta
felfoghatatlan

kő

ha mikroszkóp alatt
megvizsgáljuk a homokot
kristályokat ásványokat
sziklák darabkáit
kövületeket
sok kis kagylót
apró állatokat
maradványokat
csontokat
szálkákat
fémhulladékot
mikroműanyagot
gyárak szemetét
gyári munkások szemetét
gyári munkásokat
túlvilági szellemeket
istent
látjuk

moldavit

azt mondják a moldavit
ha megtalál
– mert ő talál meg –
olyan döntést kényszerít rád
amely régóta várat magára

azt mondják a moldavit
csehországból származik
vajon hogyan találta meg
a moldavit csehországot?

azt mondják az epekő
akkor alakul ki amikor
nem tudunk megemészteni valamit
vajon az epekő moldavit?

ököl

az öklömet
ha mikroszkóp alatt megvizsgáljuk
bőrt szőröket
szöveteket sejteket
csontokat inakat
izzadságot munkát
baktériumokat
gyógyszertári etilalkoholt
nikotinfoltot
gyermekkori betartatlan ígéreteket
látunk

papír

amikor legyártanak
csak azt tudják
hány százalékos cellulóz
hány százalékos újrahasznosított

amikor legyártanak
csak azt akarják
legyél hasznos
mindenki táskájában
zsebében ott legyél

amikor legyártanak
a gyártósorról kiselejteznek
ha összetapsz társaiddal

amikor megvesznek
senki se gondol arra
hány százalékos cellulóz
hány százalékos újrahasznosított

amikor megvesznek
azt gondolják kellesz
a táskájukba zsebükbe

amikor elhasználnak
váladékukat beléd dörzsölik
többszörösen összegyűrnek
a sötétben összetapsz társaiddal
jobb híján együtt bomlotok le

olló

kiegyenesített ujjak
szorosan egymás mellett
nem fér be közéjük semmi
elvágja az olló
vagy becsomagolja a követ

sorsa a műszakvezetőtől
függ

konzerv

a konzerv tonhal saját levében csak kétszázötven kalória
kétszázötven kalória ennyi a napi adagom
ezeröttszáz kalória egy átlagos felnőtté
nem vagyok átlagos felnőtt

itthon jobb lenni mint az iskolában
az iskolába el kell menni
menni kell itthon maradni kell
ez a maradás a jó benne

két előadás közt elnyomtam a cikkem
belenyomtam a tonhalkonzervbe
legalább a hamu tartós legyen

a hamu tartós de mi porrá leszünk
felőröl mint a malom
szétszabdadják a gyárban
hogyan jobban beleilljen a konzervbe
a konzervben aztán tartós marad
a maradás nulla kalória

ajándék

anyu azt mondta
kapott egy bicskát
de a tulajdonos megkérte
fizessen érte tíz centet
nem illik éles tárgyat ajándékozni

azóta azzal vágja a paradicsomot
nem folyik ki a belseje
mint az én késemtől

azzal bontja leveleit
nem tépődnek el
mint az én késemtől

azzal vágja a haját
– a japánok is így csinálják –
nem törik a vége
mint az enyémmel

nekem is ajándékozhatna
valaki egy bicskát
adnék érte húsz centet is
és többet nem kéne szenvednem
az én késemmel

iránytű – fiatal írók rovata

FARSANG 365

Ocskay Lilla

Táska, telefon, pénztárca, kulcs... Jaj, majd' elfelejtetem! Az álarc. Lekapom gyorsan a polcra. Leviharzom a lépcsőkön, megint késem. A buszmegállót még hajnali köd takarja, de látom, a maszkot mindenki viseli. Hogy is lehetne másképp! Hogy honnan tudtam? Egyszerű. Ott van pél-

dául az a lány a szélen. Látni az üres, bamba tekintetéből. Pár percnél előveszi zsebéből a telefonját, végigpörgeti az üres üzenőfalat. Vagy ott van például a középkorú úr az aktatáskával. Ott a lámpa mellett. Látni az undorodva megránduló szájvégein. Az előtte elcsoszogó hajléktalant figyelni, miközben a

kezeit akaratlanul is a nadrágjába törli. A lánytól nem messze kislány áll. Tizenkét éves forma. A telefonján támadt sürgős elintéznivalója. Néha kíváncsian kinéz a maszk alól, de amikor pillantásunk találkozik, félve visszahúzódik. A raszta srác az útra dobja az égő cigarettát, és a járdán totyorászó galamb felé

rúg. Ahogy az állat felreppen, hirtelen megijedek. A lány is észrevette, egymásra nézünk, rámosolygok. Egy pillanatra kikukkant az álarc alól, szája sarka megindul, aztán elkapja a tekintetét, és az arca újra közömbös. A jármű megérkezik, a raszta és az aktatáskás majd' fellökik egymást, a kislány a föld-

re köpi a rágóját, én pedig az égre meredek. Az álarchoz nyúlok. Elég volt! Leveszem! De nem jön. Hozzám nőtt, belém égett, a részem lett. Köszönés nélkül elviharzom a buszsofőr mellett, és még épp egy tesztosza nyugdíjas előtt levágom magam az egyetlen árván maradt ülésre.

ÉJJELI BAGLYOK

Száz Emese

Kávém szinte kihűlt, oly régóta vagyok itt. Nem bírom rávenni magam az ivásra. Félek, hogy megpillantom a sápadt arcom barna felszínén. Azt pedig nem bírnám elviselni. Így is undorodom magamtól. Azt hittem, keserűségemen csak valami hasonló keserű segíthet. Tévedtem. Csak még fájdalmasabb. Lehet, hogy teát kellett volna rendelnem, hisz ez illik egy angol úriemberhez. Pontosabban, illetet volna, mivel most már minden vagyok, de úriember...

– Hé, uram, most akkor megissza azt a kávét vagy sem? – mordul rám a pultos. Ez ki-

zökkent merengéséből. Rájövök, hogy mindvégig bambán bámultam magam elé.

– Azt hiszem, valami erősebbet kérnék. Mondjuk, egy whiskey jólesne.

Megigazítom kissé poros kalapom, és a kapott italt egyből lehúdom. Á, ez kellett ide. A második pohár után körbenézek a helyiségben. Ráérezem, hogy ez a hely pont olyan üres és lelombozó, mint lelkem legsötétje. Mondhatni pontos mása. A falak kifakultak, a tapéta repedezik. A székeken látni, hogy régóta nem ült rajtuk senki. A pultot vastagon fedi a por.

A pultos mögött lévő poharak vagy ezer éve nem láttak alkoholt. A pultos pedig pont olyan megkeseredett vénember, mint amilyen én magam is leszek. Unott, magányos és magának való.

Az ablakon át látni az életelen utcákat. Elhanyagolt lámpák halvány fénye világítja meg az ürességtől kongó kirakatokat. Akár a sikátorban is tölthetném hátralévő életem száználmas hétköznapjait. Azok után, amit tettem... Megéremelném.

Folytatnám az önsajnálatot, de nyílik az ajtó. Meglepetés-

semre egy férfi lép be, oldalán elegáns hölgygel. Amolyan ügyvédféle. Kalapjából ítélve jó sora lehet. Cipője fényes, zakója tiszta. Elővesz egy szivart és rágyújt. A hölgy gyönyörű vörös ruhájában helyet foglal a pult előtt. Enyhén hullámos haja körülöleli finom arcvonásait. Rúzsa vérvörös, szeme tengerkék. Az úr a dohányzás befejeztével a hölgy mellé ül. Gyengéden megsimítja a vállát, valamit súg neki. A hölgy elmosolyodik. Vékonyka kezével átöleli a férfi derekát. S mindezt előttem.

Ha eddig nem bántam volna meg eléggé tettemet, most az-

tán megkaptam a magamét. Az életem így is romokban. Nincs szükségem mások boldogságának a látványára.

Össze kell szednem magam. Megigazítom amúgy ferdén álló nyakkendőm, felveszem aktatáskám, s a kijárat felé indulok. Hirtelen elfog a szédülés. Biztosan a dohányfüst. Nagy nehezen kitántorgok az utcára. Ahogy visszanezek az épületre, elkap az émelygés. Még a lámpa is elfordítja tekintetét ahelyett, hogy bevilágítaná a teret. Hunyorogva betűzöm az ajtó fölé akasztott tábla feliratát: Éjjeli baglyok...

VADRÓZSABIMBÓ

Valkó Virág

Különös, hogy néha milyen szimbiózisok vagy különböző kölcsönhatások alakulhatnak ki az élőlények között. Biológiaiilag meghatározhatatlan okokból egész életek hasonulhatnak egymáshoz minden megmagyarázható indok nélkül.

A férfi kertjében vadrózsabokor nőtt. Lusta volt hozzá, hogy foglalkozzon vele. A virág azonban újabb és újabb hajtásokat növesztett, megfojtott maga körül minden más növényt. Benőtte a fél kertet, gyökerével feltörte az aszfaltot, felburjánzott a kerítésen. A fiatalember végül kénytelen volt foglalkozni a virágtalan vadrózsacserserjével. De ahogy meglátta a növény vad ragaszkodását, nem volt szíve kiásni. Megtetszett neki szívóssága és életerejéje.

A férfi nem volt valami nagy kertész. Sosem ültetett virágokat, nyáron elfelejtett locsolni, a fűnyírót pedig nagy ívben elkerülte. De attól fogva törődött a kis vadrózsabokrával, visszametszette, körbeásta és mindennap megöntözte. Óvta szélétől, napsütéstől és viharoktól, elhessegette róla a rovarokat. Beszélt hozzá, becézgette, néha még énekelt is neki. Igen, a férfi magányos volt. Főléleg idejét és szeretetét imádott rózsabokrának áldozta, a kis

növény pedig meghálálta gondozója munkáját: növekedett, nyújtózkodott, végül bimbót növesztett. A fiatal férfi odáig volt a boldogságtól.

Az életében egy másik változás is történt. A nő fiatal volt és csinos. A férfi megosztotta szeretetét közte és virága között. A rózsabimbó pedig addig nyújtózkodott, amíg be nem kukucskált a férfi ablakán. Láttá kertésze boldogságát, s hogy visszaadja a tőle kapott rengeteg szeretetet, szirmot bontott. A legcsodálatosabb

rózsafej volt, ami valaha nőtt. Színe élénkpirosan ragyogott, szirmai tökéletes összhangban alkották a virágot. Ekkor a férfi metszőollóval kezében kísértelt a kertbe:

– Kicsi rózsám, legdrágább barátom! Öntöztelek, metsztelek, védtelek szélétől és esőtől, napsütéstől és hótól. Ó, drága hűséges vadvirágom, kérlek, bocsáss meg nekem! Gyönyörű tökéletesség méltán fogja jelképezni forró szerelmemet – ezzel levágta a vadrózsabokor egyetlen virágját. Szalagot kö-

tött rá és a nőnek adta, akit szeretett. A nő boldog volt és meghatódott, megcsókolta a férfit, majd hazavitte az ajándékot. Metszett üvegvázába vizet töltött, és az asztal közepére helyezte. Naphosszat nézegette, csodálta a gyönyörű virágot. A rózsza pedig tündökölt, sugározva a férfi hatalmas szeretetét.

Nap múlt napra, és a virág már nem volt olyan csodálatos, mint előtte. Először csak tövisei sarkában lehetett látni a változást. Lassan lekonyultak a levelei, megfonnyadtak, szir-

mai nem voltak többé tökéletesen feszesek és puhák. A nő már nem törődött vele, a vázát a szoba sarkába számúzta. Ha véletlenül mégis a vadrózsára pillantott, a virág akkor is csak dühös vagy könnyes pillantást kapott tőle. A rózsza elhervadt, összesorvadtt és megszáradt. A nő kivette a vázából, kiöntötte a barnás vizet, elmosta az edényt, a gyomot pedig összetörte és kidobta a háztartási hulladékok közé.

A vadrózsabokor pedig soha többé nem növesztett bimbót.

Lélekrezdülés 1

mozaik

Hiányzik egy kötet, antológia a könyvtárából? Egy régebbi felvidéki szerző könyvére fáj a foga? Forduljon hozzánk bizalommal, segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a lilium@liliumaurum.sk címen!

Évfordulók

104 évvel ezelőtt, szeptember 2-án született **Turczel Lajos** irodalomtörténész, a csehszlovákiai magyar irodalom kutatója. Fokozatosan fordult a Felvidékhez köthető magyar írók bemutatásához, így Szenczi Molnár Albert, Czuczor Gergely, Kármán József, Kazinczy Ferenc munkásságával is foglalkozott. Ezzel párhuzamosan a magyar irodalom több nagy alakjáról írt tanulmányt. A hatvanas években a két világháború közti időszakot kezdte kutatni. Szlovákiában szerzőtársa, szerkesztője a *Magyar irodalmi hagyományok* lexikonnak.

Szeptember 21-én lesz 25 éve, hogy elhunyt **Mikola Anikó** költő, műfordító, a Szlovák Rádió magyar adásának munkatársa. Első versei 1962-ben jelentek meg. Latin-amerikai irodalmat és indián népköltészetet fordított, ezeket 1995-ben *A jaguár fiai* és 2001-ben az *Arany-patak* kötetekben publikálta. Első verseskötete 1971-ben jelent meg *A tűz és füst között* címmel, ezt követték olyan kötetek, mint a *Fák és hajók a szélben*, *Versek és A menekülés*, utóbbi elbeszéléseit gyűjtötte össze.

3 évvel ezelőtt, szeptember 22-én hunyt el **Kiss Péntek József** író, rendező és tanár, aki 1999 és 2003 között a Komáromi Jókai Színház igazgatója volt. Éveken át a GIMISZ Diákszínpad rendezője, majd a VISZTA (Vidám Iparisták Színjátszó Társulata) rendezője.

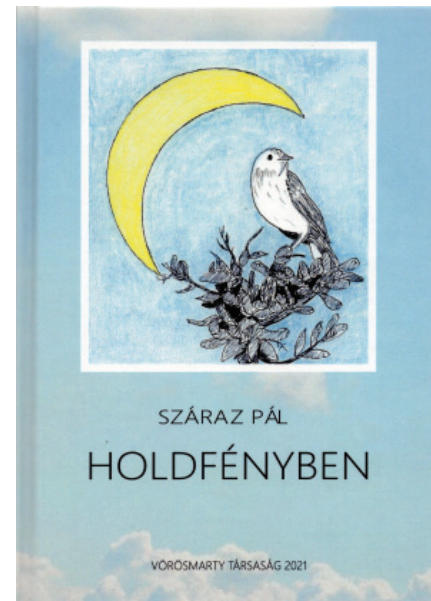
Szeptember 26-án tölti be 72. életévét **Tóth László** József Attila-díjas magyar költő, író, műfordító, szerkesztő, a Magyar Művészeti Akadémia tagja. 1969–1975 között a Csallóköz, 1975–1981 között az Irodalmi Szemle újságírója, szerkesztője. 1983–1985 között a komáromi Magyar Területi Színház dramaturgja volt. 2011–2013 között az Irodalmi Szemle főszerkesztője. Irodalmi pályáját az 1960-as évek második felében kezdte. Szerepelt az *Egy szemű éjszaka* antológiában (1970), ezt követte az első önálló verseskötete *A hangok utánzata* címmel, majd 1975-ben az *Ithakából Ithakába*, 1977-ben az *Átkelés*, melyet közel ötven további kötet követett.

86 éve, szeptember 28-án született **Zs. Nagy Lajos** költő, író, az Új Szó riportere és a Hét egykori belső munkatársa. Legfontosabb kötetei: *Emberke küzdj*, *Üzenet a barlangból*, *Isapur dalai*, *Rendetlen napló*, *Nagyképtlenségek*, *Mellékhatás*.

130 éve, szeptember 28-án született **Neubauer Pál** író, újságíró, zenekritikus és műfordító. Kétnyelvű író volt, egyaránt írt németül és magyarul. Fő művei: *Wohin? (Hová?)*, *Marie*, *Was geht es mich an? (Mi közöm hozzá?)*, *A jóslat*.

megjelent

Száraz Pál könyve különleges élményt nyújt az olvasónak. Novelái egy része a mesék világából lép elének, de szereplőinek történetei emberi történetek, gondjaik, örömeik velünk élnek. Különös misztikum hatja át azokat az írásokat is, amelyek hősei igazi emberek, akik csodákat élnek át, néha félelmetest, máskor gyönyörűséget, szenvedést, szerelmet, halált, boldogságot, veszteséget és győzelmet.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Bese Bernadett (1996) író, szerkesztő
Csóka Zsófia (2001) egyetemi hallgató
Ferdics Béla (1968) képzőművész
Finta Viktória (2000) egyetemi hallgató
Gažik Viktória (1999) prózaíró
Hogya György (1965) prózaíró, szerkesztő
Juhász Eszter (1968) prózaíró
Juhász Kornélia (1990) költő, prózaíró
Juhász Zsuzsanna (1958) költő, prózaíró
Juhász Dósa János (1969) színházi szakember, újságíró
Kövesdi Károly (1953) költő, író, publicista
Kürti László (1976) költő, író, szerkesztő
Nagy Erika (1961) prózaíró

Ocskay Lilla (2001) egyetemi hallgató
Oros László (1952) mérnök
Póda Erzsébet (1965) újságíró, író, szerkesztő
Saláth Richárd (1977) prózaíró
Száraz Pál (1954) író, költő
Száz Emese (2002) prózaíró
Tóth László (1949) költő, író, művelődéstörténész, szerkesztő
Valkó Virág (2001) egyetemi hallgató
Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő
Zirig Árpád (1940) költő, prózaíró

Lapszámunkat **Simon Anikó** műveivel illusztráltuk.

rejtvény

KFT NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben az idén 40. születésnapját ünneplő KFT együttes 31 népszerű dalát rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, egy újabb KFT-kedvenc címét. A megfejtéseket szeptember 30-ig várjuk a lilium@liliumaurum.sk-ra. A helyes megoldók között értékes könyvcsomagot sorsolunk ki. Augusztusi rejtvényünk nyertese Csatáry Ágost (Eperjes). Gratulálunk!

(A) VONAT	FÉLELEM
A FODRÁSZ	GÁZGYÁR
A CSÓ	GYORSBÜFÉ
A TŰKÖR	IRÉN
AFRIKA	IZGALOM
AKI	KLÓN
ANDREA	MACSKA AZ ÚTON
BÁBU VAGY	NAPKIRÁLY
BÁL AZ OPERÁBAN	REGGAE
BALATONI NYÁR	RÓMEÓ
BANKRABLÓ	RÓZSA
BOTRÁNY	SZEGED
ELIZABET	TEA
ÉG ÉS FÖLD	TECA
EROTIKA	TELEFON
ÉS FENN A NAP	

Készítette: Z. Németh István

B E R Á Y N I N O T A L A B
 Á Á R Á D L Ö F S É G É N T
 B B L O Y A N D R E A O R E
 U M A A T G V O N A T Ó G B
 V E O N Z I Z Z F Ú D Y N A
 A L A L K O K Á Z E O Y É Z
 G E F S A R P A G R L Á R I
 Y L R E G G A E S Á Ó E I L
 N É I Ö K K Z B R Z V M T E
 Á F K S S S Ü I L Á Ó A E N
 R L A C É F K R I Ó B R C Ó
 T Á A A É P R Ö K Ü T A A L
 O M T E A F O D R Á S Z N K
 B P A N A N N E F S É N A K